

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра банківської справи

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Функціонування брокерських компаній на фінансовому ринку»

Студентки 2 курсу 8м групи
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
спеціалізації «Фінансове брокерство»

Крохмальової
Ірини Ігорівни

Науковий керівник
канд. екон. наук,

Гербич Людмила
Анатоліївна

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,

Гербич Людмила
Анатоліївна

Київ – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ БРОКЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ.....	6
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ БРОКЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ.....	19
2.1 Оцінка масштабів функціонування брокерських компаній на фінансовому ринку України.....	19
2.2 Дослідження механізму надання брокерських послуг АТ «Райффайзен Банк Аваль»	28
РОЗДІЛ 3. РОЗВИТОК СИСТЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БРОКЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ	36
3.1 Механізм функціонування брокерської компанії в контексті зарубіжного досвіду	36
3.2 Шляхи удосконалення механізму функціонування брокерських компаній в Україні	44
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53
ДОДАТКИ.....	56

ВСТУП

Актуальність дослідження. На ідеальному ринку, де кожен його учасник володів би повною інформацією та міг швидко та правильно діяти, брокерські компанії були б непотрібними. Проте в сучасних умовах на фінансових ринках їх учасники не володіють прозорою та достовірною інформацією щодо можливостей отримання прибутку, тому їм на допомогу приходять брокери. Брокерські компанії існують для того, щоб допомогти своїм клієнтам співставити різні сторони торгових угод, визначити їх ефективність, а також об'єднати покупців та продавців для укладання вигідної для обох сторін угоди. Отже, актуальність дослідження обумовлена необхідністю розкриття сутності брокерської діяльності на фінансовому ринку, яка є необхідною та допомагає учасникам цього ринку приймати правильні рішення щодо купівлі тих чи інших активів, які торгуються на цьому ринку.

В сучасній ринковій економіці фондовий ринок відіграє найважливішу роль. Це підтверджується об'єктивним фактом: в цінних паперах втілена велика частина фінансових активів товариств. Сукупна величина заборгованості з цінних паперів і капіталізації акцій більш ніж в два рази перевищує обсяг світового ВВП і в три рази - величину грошового агрегату M2 (готівка, кошти на поточних і термінових рахунках банків). Ринок цінних паперів є ефективним інвестиційним механізмом, завдяки якому держави і компанії залучають кошти для свого розвитку і реалізації соціально важливих програм.

Сучасний стан фінансового ринку світу в цілому і економічних систем окремих держав характеризується кількісною оцінкою його обсягу, і фахівці, що аналізують фінансові ринки, не раз робили спробу знайти рівноважний рівень ринку. Як правило, в рамках цих досліджень аналізуються історичні дані про співвідношення будь-яких показників за тривалі проміжки часу, і визначається середній рівень або діапазон, в якому ці розрахункові коефіцієнти знаходилися протягом найбільшого інтервалу часу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання діяльності брокерських компаній на вітчизняному та зарубіжних ринках стали предметом дослідження багатьох науковців, а саме: Алієва Т.Х.[1], Берзона М.І. [5], Берлач А.І.[6], Васильєва О.В., Німкович А.І.[9], Дмитренко О.І. [14], Домбровського В. С.[15], Іншакова О.В. [21], Редзюк Є.[28], Щербіни А.Г.[36] та ін. Проте в Україні діяльність брокерських компаній стикається з певними проблемами, серед яких – неефективна система державного регулювання їх діяльності, недовіра населення до послуг брокерів (особливо у страхуванні), значна кількість випадків шахрайських дій брокерів та ін., тому виявлення основних проблем та їх причин, а також розроблення напрямів удосконалення діяльності брокерських компаній надзвичайно актуальна.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей брокерської діяльності на фінансовому ринку, а також у виокремленні характерних рис брокерських компаній, що діють на цьому ринку.

Відповідно до мети роботи необхідно вирішити наступні завдання дослідження:

- розглянути теоретичні основи механізму функціонування брокерських компаній;
- оцінити масштаби функціонування брокерських компаній на фінансовому ринку України;
- провести дослідження механізму надання брокерських послуг АТ «Райффайзен Банк Аваль»;
- дослідити механізм функціонування брокерської компанії в контексті зарубіжного досвіду;
- навести шляхи удосконалення механізму функціонування брокерських компаній в Україні.

Об'єкт дослідження – особливості функціонування брокерських компаній на фінансовому ринку.

Предмет дослідження – сучасний стан та перспективи діяльності брокерських компаній на світовому та вітчизняному фінансовому ринку.

Методи дослідження: загальнонаукові – аналіз, порівняння, синтез, систематизація, класифікація й узагальнення теоретичних даних, представлених у науковій літературі; теоретичне узагальнення; спеціальні – економіко-статистичного аналізу; економіко-математичного моделювання.

Практичне значення дослідження полягає у розробці напрямів розвитку та підвищення ефективності діяльності брокерських компаній на фінансовому ринку.

Наукова новизна дослідження полягає у розробці окремих пропозицій щодо удосконалення брокерської діяльності на фінансовому ринку.

Особистий внесок магістра. Випускна кваліфікаційна робота є самостійним завершеним дослідженням автора.

Публікації та оприлюднення результатів дослідження. Окремі результати дослідження знайшли відображення у:

– науковій статті Крохмальова І.І. Особливості брокерської діяльності на фінансовому ринку: *Бізнес процеси у кредитно–фінансових установах*: Зб. наук. ст. студ. денної та заочної форми навчання / відп. ред. Н.П. Шульга. – Київ: Київ. нац. торг.–екон. ун–т, 2020. 426с.

– тезах доповіді Крохмальова І.І. Брокерська діяльність на фінансовому ринку. *Фінансово-кредитні системи: проблеми теорії і практики*: тези доп. II Всеукр. студ. наук. конф. (Київ, 16 берез. 2020 р.): відп. ред. Н. П. Шульга. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. С.135-137

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів основної частини, висновків, списку використаних джерел. Матеріали дослідження викладено на 52 аркушах, представлено у 6 таблицях, на 10 рисунках. Джерельна база представлена 28 літературними джерелами. Кількість додатків – 6.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ БРОКЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ

Професійна діяльність на фінансовому ринку є особливим видом підприємницької діяльності. Вона пов'язана із застосуванням сучасних інформаційних технологій і засобів телекомунікації, що дозволяють аналізувати кон'юнктуру ринку і укласти угоди в режимі реального часу. В сучасних умовах необхідна спеціальна підготовка професійних учасників фінансового ринку, що включає загальноекономічну, технічну і психологічну складову. У діяльності професійних учасників фінансового ринку особливе значення мають досвід та інтуїція [23, с. 52].

На фінансовому ринку одним із його суб'єктів є брокер, діяльність якого відіграє одну з ключових ролей при біржовій торгівлі. Біржовий маклер, також відомий як брокер, є представником фінансового ринку, який працює з цінними паперами. Їх основна роль роботи полягає в отриманні замовлень на купівлю-продаж певних активів та виконання інших послуг (консультації, надання доступу на онлайн-платформи тощо). Учасники ринку або інвестори покладаються на досвід та знання брокерів щодо динаміки ринку, щоб ефективно інвестувати власні кошти в акції та інші активи. Брокер – це ліцензована фізична або юридична особа, яка виконує посередницькі обов'язки між продавцем і покупцем [36, с. 36]. Це професійна діяльність з приводу укладення угод та інших юридичних дій від імені та за рахунок клієнта [39]. Брокер - професійний учасник фінансового ринку, який відповідає кваліфікаційним вимогам і має право на здійснення брокерської діяльності [41].

На нашу думку, брокер – це своєрідний посередник, який об'єднує своїх клієнтів (покупців та продавців) на фінансовому ринку з метою отримання найбільшого прибутку. Таким чином, брокерська діяльність являє собою вид діяльності:

- спрямованої на одержання прибутку на фінансовому ринку;
- пов'язаний з посередницькими операціями між суб'єктами;
- пов'язаний зі сферою обігу цінних паперів та інших фінансових об'єктів.

Ліцензовані брокерські компанії є офіційним членами фондових бірж. Вони зобов'язані добросовісно і якісно виконувати всі доручення своїх клієнтів (інвесторів, трейдерів), захищати їх інтереси і брати на себе всю роботу з приводу реєстрації та оформлення всіх потрібних документів. Такі компанії повинні виконувати будь-який наказ своїх клієнтів. У якості подібних наказів, як правило, виступають бажання клієнта продати або купити цінний папір / будь-який інший актив за певним ринковим курсом [32, с. 47].

На фінансових ринках брокерами є люди, які купують або продають фінансові інструменти від імені своїх клієнтів, які можуть бути як приватними особами, так і компаніями. В якості представника свого клієнта брокер зобов'язаний використовувати кращі ціни на активи з усіх доступних [8].

Якщо говорити в найзагальніших рисах про фінансові операції брокера на фондовій біржі, то слід зазначити, що їх головною метою є отримання прибутку від різниці курсу цінних паперів при їх купівлі та продажу. Наприклад, арбітражування, тобто покупка цінних паперів на одному сегменті ринку і одночасна їх продаж на іншому сегменті за вищими цінами. Але який би спосіб діяльності на фондовій біржі не був обраний брокером, в будь-якому випадку всі його маніпуляції спрямовані на отримання прибутку, отримання певного доходу від брокерської діяльності. У зв'язку з цим очевидним є віднесення брокерських операцій до підприємницької діяльності.

Отже, брокери виконують такі функції:

- безпосереднє здійснення торгівлі фінансовими інструментами на організованих і неорганізованих торгових майданчиках;
- участь в інвестиційному процесі, що реалізується на користь і в інтересах емітентів;

– розподіл інвестиційного капіталу, що представляє собою роботу з інвесторами за найбільш вигідного вкладення належних їм грошових коштів.

Основні функції брокера на фондовому ринку в сучасних умовах:

– здійснення операцій купівлі-продажу цінних паперів за дорученням клієнтів;

– забезпечення клієнту можливості здійснювати торгові операції на фондовій біржі через мережу Інтернет в режимі реального часу (Інтернет-трейдинг);

– ведення обліку грошових коштів клієнта, що знаходяться на спеціальному брокерському рахунку, і надання клієнту звітів;

– надання клієнту в позику грошових коштів і цінних паперів для здійснення операцій купівлі-продажу цінних паперів;

– надання консультаційних послуг, в тому числі - електронною поштою і через сайт брокера;

– надання послуг з розміщення емісійних цінних паперів;

– надання послуг кваліфікованим інвесторам по операціях з цінними паперами, призначеними для кваліфікованих інвесторів [8].

Також варто навести особливості брокерської діяльності залежно від сегменту фінансового ринку:

– інвестиційний брокер - це юридична або фізична особа, наділена правами виконання посередницьких операцій на ринку цінних паперів за дорученням клієнта і за його рахунок. Брокер на ринку інвестицій - посередник, який здійснює операції за рахунок та за дорученням клієнтів. За свої послуги брокер отримує винагороду у вигляді комісії. Як правило, комісія розраховується як відсоток від обсягу укладання угоди. У той же час при роботі з рядом фінансових інструментів, таких як біржові похідні цінні папери, прийнято брати комісійну винагороду у вигляді фіксованої суми за кожен ф'ючерсний або опціонний контракт;

– валютний брокер (Foreignexchangebroker) - це вид фінансової установи, головним призначенням якої є посередницькі послуги на валютному ринку. Ринок пропонує великий вибір компаній, що надають послугу валютного трейдингу. Ці посередники потрібні для дрібних трейдерів з невеликими капіталами. У ролі компаній-брокерів виступають великі банки, що мають акредитацію на ринку, а також більш дрібні компанії, т.зв. брокери;

– страховий брокер здійснює посередницьку діяльність між страховою компанією і страхувальником, це свого роду міні-фірма (зі своїм штатом, відділами, розрахунковим рахунком), яка продає поліси різних видів страхування відразу від декількох ;

– валютний брокер (англ. Foreignexchangebroker) - фінансова установа, яка здійснює посередницьку діяльність в операціях з валютою. В якості валютного брокера можуть виступати банки і різні юридичні особи, які мають відповідну акредитацію на валютному ринку.

Брокерська компанія, в першу чергу, виступає посередником для поєднання покупців і продавців для полегшення транзакції. Брокерські компанії зазвичай отримують один з двох видів комісійних платежів: фіксовану плату або відсоток від суми транзакції.

Брокерські компанії і брокери повинні дотримуватись законодавства, а також прав і обов'язків біржі, на якій вони здійснюють свою діяльність. Основні функції брокерських компаній наступні:

- здійснення операцій поза біржею;
- посередництво при укладанні угод;
- представлення інтересів клієнта при здійсненні операцій на біржі;
- проведення консультацій по здійсненню операцій на біржі;
- збір комерційної інформації;
- офіційне документальне оформлення угод, їх реєстрація;
- проведення експертиз товарів, що продаються на біржах;
- інші функції [30, с. 14].

Брокерські компанії бувають декількох видів, пропонуючи різноманітні товари та послуги за певною ціною:

1. Брокерська компанія з повним набором послуг надає послуги професійного фінансового консультанта, який керує всіма інвестиційними рішеннями та надає постійні консультації та підтримку. Такі брокерські послуги, завдяки своїм послугам із високим результатом, є найдорожчим варіантом.

2. Дисконтна брокерська компанія найчастіше є онлайн-платформою, яка дозволяють інвесторам робити самостійно вкладення та приймати власні рішення на фінансовому ринку. Тобто така компанія не надає ніяких консультацій, а лише надає можливість здійснювати певні дії на фінансовому ринку, тобто виводить угоду на ринок. Останнім часом такі брокерські компанії встановлюють нульові торгові комісії для ETF або навіть усіх продуктів на власних онлайн-платформах. Ці брокерські компанії можуть стягувати порівняно низькі платежі за проведення торгових операцій на їх платформах.

3. Робо-консультанти - це автоматизовані інвестиційно-консультаційні платформи або робото-консультанти; це відносно нова форма цифрового фінансового консультанта, який пропонує послуги з управління інвестиціями, що здійснюються за певними алгоритмами з мінімальним втручанням людини при дуже низькій вартості. Деякі подібні брокерські компанії пропонують нульові або низькі комісійні виплати, переважно – від 5 дол. США.

В таблиці 1.1 наведено основні характеристики традиційних та дисконтних брокерських компаній.

Є ще два підтипи біржових посередників, які працюють на фондовому ринку:

– незалежні брокери, які торгують цінними паперами заради отримання власного прибутку та від свого імені, а не від імені інших інвесторів. Вони не мають ліцензії на торгівлю від чужого імені та не можуть стягувати комісію з інших учасників фінансового ринку. Вони наводять дві ціни на акції, одна з

яких - ціна купівлі, а друга - ціна продажу. Розрив між цими двома цінами - їх маржа на прибуток.

– арбітражні організації купують цінні папери на одній біржі за нижчою ціною, а потім продають ці акції за більш високою ціною на іншій біржі.

Таблиця 1.1

Основні характеристики традиційних та дисконтних брокерських компаній

Перелік характеристик	Традиційна брокерська компанія	Дисконтна брокерська компанія
Вид брокерської діяльності та асортимент послуг	Стягують плату за свої послуги у вигляді відсотків від проведеної операції	Надають послуги зі знижками та встановлюють плату за кожну транзакцію (проведену операцію на фінансовому ринку)
Типи клієнтів	Ідеально підходить для інвесторів, які потребують персоналізованих послуг, є регулярним та досвідченим учасником ринку та має великий обсяг інвестицій	Підходить для фізичних осіб, які не є регулярними учасниками фінансового ринку, є новими на ринку або не можуть дозволити собі високі тарифи, що встановлюються штатними брокерами
Послуги	Основні послуги включають брокерські послуги, управління портфелем, фінансові консультації, депозитарні послуги, послуги взаємного фонду та пенсійне страхування	Основні послуги, такі як брокерські послуги, взаємні фонди та пасивне управління портфелем

Джерело: [41]

Інвестори мають ряд варіантів при виборі брокерської компанії. Тип послуг, яких потребує учасник фінансового ринку, залежить від рівня його знань на ринку, досвіду, схильності до ризику та рівня довіри до брокерських компаній.

Отже, в сфері діяльності брокерської фірми входить надання послуг з консалтингу, розміщення цінних паперів на первинному та вторинному ринках, створення інвестиційних фондів і управління ними тощо. Брокери можуть надавати також деякі особливі послуги у вигляді посередництва в процесі отримання банківського кредиту, допомоги в страхуванні угод із цінними паперами, у т.ч. - біржових. Угоди, укладені брокером за дорученням клієнта,

в усіх випадках підлягають першочерговому виконанню порівняно із дилерськими угодами брокерської компанії.

Комісійні посередницькі зобов'язання з часом зменшують величину прибутку інвестора, тому учасники ринку прагнуть обрати таку брокерську компанію, яка встановлює найменшу плату за надані послуги. Перед відкриттям інвестиційного рахунку замовник повинен порівняти збори, продукти, переваги, обслуговування клієнтів, репутацію та якість наданих послуг. Сума, яку учасник фінансового ринку буде платити, залежить від рівня послуг, які він отримує, їх персоналізації (послуги надаються консультантами брокерської компанії або роботами)[33, с. 14].

Брокерські послуги з повним набором послуг, також відомі як традиційні брокерські послуги, пропонують цілий ряд продуктів і послуг, включаючи управління грошима, планування нерухомості, податкові консультації та фінансові консультації. Деякі традиційні брокерські компанії з повним набором послуг також пропонують послуги з брокерською знижкою та платформи робото-консультантів. Різниця полягає в асортименті послуг та їх вартості. Ці компанії також пропонують інформацію щодо котирування акцій, дослідження економічних умов та аналіз ринку. Висококваліфіковані та сертифіковані професійні брокери та фінансові консультанти працюють у цих фірмах та можуть формувати особисті стосунки зі своїми клієнтами.

Традиційні брокери стягують плату, комісію або те і інше. За звичайні замовлення на акції брокери з повним набором послуг можуть стягувати від 10 до 20 дол. США за кожну угоду чи операцію, але багато брокерів переходять на ділову модель оплати, при якій всі торги та консультації підпадають під щорічну плату - зазвичай 1-2% активів, що знаходяться в управлінні [39].

Деякі брокерські компанії з повним набором послуг також пропонують дешеву брокерську дисконтну групу. Ці типи компаній можуть стягувати меншу комісію за рахунок того, щоб їх клієнти проводили власні дослідження

та торги за допомогою комп'ютеризованих торгових систем, або на базі веб-сайтів чи через мобільний додаток.

Перше дисконтне посередництво часто приписують Чарльзу Швабу, яке виникло у 1970-1980-х роках. З появою онлайн-торгівлі в кінці 1990-х років комісії для дисконтних брокерів різко знизилась, і тепер вони в середньому становлять від 4 до 5 доларів за торгівлю. Сьогодні більшість дисконтних брокерів є також онлайн-брокерськими. Нещодавня тенденція полягає в тому, що торги ETF, що здійснюються через онлайн-брокерів, не містять нульової комісії. Інші онлайн-брокерські послуги, такі як Robinhood, пропонують доступ лише через мобільний додаток, пропонують клієнтам нульові комісії на всіх торгах.

Починаючи з 2010-х рр., почали з'являтися робото-радники - вид цифрової онлайн-інвестиційної платформи, яка використовує алгоритми для автоматичної реалізації торгових стратегій від імені клієнтів. Більшість робото-радників підписуються на довгострокові пасивні стратегії, хоча декілька роботів-консультантів дозволяють клієнтам дещо змінити свою інвестиційну стратегію, якщо вони побажають отримати більш активне управління активами [41].

Обов'язки робото-консультантів - це не лише автоматизація, але й дуже низькі комісії та низькі залишки на рахунках, необхідні для початку роботи. У багатьох випадках робото-консультанти не стягують щорічну плату, встановлюють нульову комісію. Деякі робото-радники почали передбачають можливість для клієнтів отримати послуги людини-консультанта, з яким клієнти можуть радитись, але вони часто не в змозі змінити рекомендований розподіл портфеля, створений за їх алгоритмами. Крім того, за доступ до такого радника плата буде вища, проте набагато менша, ніж у традиційного брокера [39].

Для здійснення діяльності на фінансовому ринку брокерські компанії повинні відповідати наступним вимогам:

- мати в штаті фахівців, які є кваліфікованими брокерами;

- володіти власним капіталом в установленому мінімальному розмірі, необхідному для забезпечення матеріальної відповідальності перед клієнтами;
- користуватися системою обліку і звітності, яка точно і повно відображає рух грошових коштів за операціями з цінними паперами [36, с. 287].

Згідно Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», брокерські компанії можуть створюватись у формі господарських товариств й мати статутний капітал не менше 1 млн. грн. [26].

Брокерська компанія не повинна здійснювати наступне:

1. Проведення угод з цінними паперами, якщо у депозитарію відсутня ліцензія на провадження депозитарної діяльності, а у реєстратора - ліцензія на право проведення реєстрації власників іменних цінних паперів.
2. Здійснення операцій з цінними паперами до їх оплати та реєстрації звіту про підсумки їх випуску.
3. Розміщення цінних паперів, якщо припинена їх емісія.
4. Проведення реклами або пропозицій цінних паперів емітентів, які не розкриті інформаційно, для широкого кола осіб.
5. Проведення угод з цінними паперами та користуватись послугами компанії, яка не має ліцензії на здійснення професійної участі на ринку і торгівлю на ринку цінних паперів.
6. Видача векселів учасникам професійних торгів на інші цілі, крім плати за куплені товари, роботи, послуги.

Якщо брокер виконує і дилерські угоди (займається купівлею-продажем за власний рахунок), він зобов'язаний повідомити про це своїх клієнтів. В обов'язок брокера входить добросовісне виконання доручень клієнтів та виконання їх заявок в порядку надходження. Взаємовідносини брокера і клієнта будуються на договірній основі. При цьому може використовуватися як договір доручення, так і договір комісії (рис. 1.1).

БРОКЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ	
За договором доручення	За договором комісії
<ul style="list-style-type: none"> – брокер працює від імені клієнта і за рахунок клієнта; – стороною по угоді є клієнт брокера; – клієнт брокера несе самостійну відповідальність за виконання угоди; – за свої послуги брокер отримує винагороду, яка визначається на договірних умовах. 	<ul style="list-style-type: none"> – брокер працює від свого імені, але за рахунок клієнта; – стороною по угоді є брокер; – брокер несе відповідальність за невиконання угоди в інтересах клієнта; – за свої послуги брокер отримує комісійну винагороду.

Рис. 1.1. Види договорів про надання послуг брокерськими компаніями

Джерело: побудовано автором на основі [31; 35]

Брокер повинен виконувати доручення клієнтів сумлінно і в порядку їх надходження. При виконанні зобов'язань за укладеними договорами він повинен діяти виключно в інтересах клієнтів. Угоди, що укладаються за дорученням клієнтів, у всіх випадках підлягають пріоритетному виконанню в порівнянні з дилерськими операціями самого брокера при здійсненні ним діяльності брокера та дилера.

При поєднанні двох видів діяльності не можна виключити конфлікт інтересів брокера та дилера. У разі виникнення потрібно негайно інформувати клієнтів про виникнення такого конфлікту інтересів та вживати всіх можливих заходів для його вирішення на користь клієнтів. У разі, якщо конфлікт інтересів брокера та клієнта привів до заподіяння клієнту збитків, брокер зобов'язаний відшкодувати їх у порядку, встановленому цивільним законодавством. Не обов'язково конфлікт інтересів може бути пов'язаний із здійсненням брокером дилерської діяльності. Конфлікт інтересів може виникнути при наданні послуг фінансового консультанта на ринку цінних паперів і послуг з розміщення цінних паперів [41].

Клієнт завжди сам вибирає, який брокерській компанії віддати перевагу, тому для нього важливо:

- на якій біржі працює брокерська компанія;
- скільки становить комісійний збір за послуги;
- наскільки швидко і в які терміни виконуються доручені зобов'язання;
- чи існує гарантія укладених угод.

Клієнти отримують наступні переваги від співпраці із брокерськими компаніями:

- 1) можливість отримати послуги від висококваліфікованого торгового персоналу;
- 2) плата за послуги, такі як проведення торгових операцій за участю брокерської компанії, вимірюються відсотком від обсягу угоди;
- 3) значно зростає обсяг торгових операцій, не збільшуючи при цьому власні витрати на ці цілі.

При виборі брокерської компанії учасники фінансового ринку повинні керуватись наступними факторами:

1. Комісія брокера. Зазвичай це відсоток з обороту. Якщо клієнт збирається інвестувати протягом довгого періоду і не планує активно управляти своїми вкладеннями, часто здійснюючи операції, комісія буде не настільки важлива. В іншому випадку на неї потрібно звернути увагу, так як при активній торгівлі величина витрат на комісію може зменшити величину прибутку, як було зазначено вище. Деякі брокери також можуть стягувати фіксовану плату, наприклад, за торговий термінал або за депозитарне обслуговування. Для невеликого депозиту ці витрати можуть бути занадто великі в процентному відношенні, тому вигідніше буде знайти брокера, який бере комісію лише з обороту.

2. Мінімальний депозит. Іноді брокери не хочуть мати справу з масою невеликих рахунків і прямо обмежують величину депозиту. Однак такі обмеження є далеко не у всіх брокерів.

3. Список маржинальних паперів. Не під всі папери можна отримати плече, і, відповідно, не всі папери можна продавати без покриття. Зазвичай це

кілька найбільш надійних і ліквідних акцій. Список таких паперів у різних брокерів може бути різний, і якщо клієнт планує здійснювати операції з плечем або продавати без покриття, потрібно заздалегідь здійснювати пошук брокерської компанії, яка дає змогу здійснювати такі операції.

4. Максимальне плече - воно бути становити від 1 до 2 до 1 до 5, навіть 1 до 10.

5. Надані брокером термінали. Існує багато біржових терміналів, проте не всі вони однаково зручні і надійні, не всі можуть мати бажані для клієнта функції.

6. Доступ до аналітики та інформаційних стрічок[39].

Таким чином, при виборі брокерської компанії необхідно зважити всі фактори та обрати саме того брокера, який дасть змогу отримати максимальний прибуток та надати усі послуги, необхідні учасникам фінансового ринку.

За результатами проведеного дослідження варто зробити висновок про те, що результати роботи біржових організацій відіграють в економіці значну роль. За допомогою фінансових інструментів (акції, облигації та ін.) біржі мобілізують інвестиційні ресурси, сприяючи їх концентрації на великих і прогресивних господарських напрямках. Завдяки контролю діяльності їх учасників забезпечується необхідний торговий порядок і висока ринкова стабільність. Безперервність і величина потоку покупок-продажів сприяють вирівнюванню попиту і пропозиції.

Механізм фондових індексів дозволяє здійснювати економічний моніторинг стану світової економіки. Виступаючи в ролі організуючої ланки і центру налагодження добросусідських відносин між продавцями і покупцями, біржі скорочують витрати обігу. Головний ефект біржі - стимулювання попиту, що є потужним поштовхом до розвитку промисловості, будівництва, торгівлі, зв'язку, аграрного та кредитно-фінансових ринків. Стан цих галузей господарства свідчить про здатність індустрії країни в разі порушення зовнішньоекономічних зв'язків забезпечувати задоволення потреб населення

в продуктах харчування і товарах народного споживання, а також про можливості розміщення фінансових ресурсів держави за кордоном та обміну відомостями з іноземними партнерами про різні кризові прогнози й науково-технічні розробки. Біржові операції нерозривно пов'язані із забезпеченням економічної безпеки держави.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ БРОКЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

2.1 Оцінка масштабів функціонування брокерських компаній на фінансовому ринку України

В Україні діяльність брокерів зосереджена на таких сегментах фінансового ринку, як ринок цінних паперів, страховий ринок, а також інші види брокерів. Найбільша кількість брокерів працює на ринку цінних паперів. Дослідимо тенденції розвитку ринку цінних паперів України та особливості брокерської діяльності на ньому. Український фондовий ринок представлено достатньою кількістю організаторів торгівлі, найбільшими з яких у 2019 р. були фондові біржі «Перспектива» та «ПФТС» (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Обсяг біржових контрактів в розрізі організаторів торгівлі на фондовому ринку України у 2015-2019 рр., млн. грн.

Організатори торгівлі	2015	2016	2017	2018	2019
ПФТС	53621,41	95023,54	64344,47	112518,20	114757,95
Перспектива	224455,51	136296,56	127425,03	127324,98	186363,23
УБ	6692,43	3536,08	13405,45	20992,16	3840,18
УМВБ	118,67	21,71	х	34,94	4,36
Іннекс	5,09	1,98	145,43	0,49	0,00
КМФБ	3565,31	1743,32	81,76	х	0,00
Універсальна	х	252,09	399,20	х	х
УФБ	301,98	18,93	1,17	х	х
ССФБ	1413,39	59,09	х	х	х
ПФБ	591,30	х	х	х	х
УМФБ	5,94	х	х	х	х
Усього	290771,03	236953,29	205802,50	260870,78	304965,73

Джерело: складено автором за даними [2]

Як бачимо, у 2017 р. обсяг біржових торгів в Україні зменшився, проте 2018-2019рр. продемонстрували значне відновлення фондового ринку.

Також варто відзначити, що найбільшим попитом на фондовому ринку користуються державні облигації України, частка яких у загальних торгах у 2019 р. склала 94,5% (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Структура фондового ринку за видами цінних паперів у 2019 р., %

Джерело: побудовано автором за даними [2]

При цьому на первинному ринку укладається значно менше контрактів, аніж на вторинному. Види інститутів спільного інвестування наведено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Види інститутів спільного інвестування в Україні та динаміка їх кількості у 2015-2019 рр.

Види інститутів спільного інвестування	Роки					Абсолютне відхилення			
	2015	2016	2017	2018	2019	2016/2015	2017/2016	2018/2017	2019/2018
Корпоративні інвестиційні фонди	411	468	539	621	728	57	71	82	107
Пайові інвестиційні фонди	1720	1755	1798	1830	1863	35	43	32	33
Разом	2131	2223	2337	2451	140	92	114	114	140

Джерело: складено автором за даними джерела [2]

Отже, пайові інвестиційні фонди займають найбільшу частку фондового ринку України. Таким чином, можна зазначити, що наразі фондовий ринок

України зазнає бурхливого розвитку. Так як торгівля цінними паперами стала доступна для приватних інвесторів лише з 2009 р., відбувається значний приплив коштів на українську біржу. Зростає як обсяг торгів, так і кількість гравців на ринку.

При виборі брокера на ринку цінних паперів варто звернути увагу на компанії, що є учасниками трьох бірж «ПФТС», «Перспектива» та «Українська біржа» (УБ). Щоб не підписувати купу договорів з різними брокерами, простіше вибрати одного, який і надасть доступ до всіх цінних паперів. Загалом серед членів цих бірж є безліч банків і фінансових компаній, для яких надання доступу до біржі роздрібному інвестору не є пріоритетною діяльністю.

Ліцензія і ринкова позиція показують законність, успішність і прозорість роботи фірми. Це важливі критерії, на які слід звертати увагу в першу чергу. Додаткові показники - тарифи та інші особливості, рівень значущості яких для різних інвесторів індивідуальна. Брокерські компанії, як правило, встановлюють мінімальну суму первинної інвестиції. Це та сума, яку клієнти повинні заплатити брокеру після укладення з ним договору. Більшість обмежується декількома тисячами гривень, але є брокерські компанії, що ставлять більш жорсткі умови.

У 90-х роках на фондовому ринку розвинених західних країн почала набирати популярність послуга інтернет-трейдингу - онлайн-торгівля на біржі через програму-термінал на домашньому комп'ютері. У 2009 році таку можливість для жителів України надала «Українська біржа». Незважаючи на те, що до ринку Forex в Україні отримали доступ відносно недавно, і він не так розвинений, проте деякі компанії хочуть залучати клієнтів із цієї країни і відкривають свої представництва і офіси. Але варто зазначити, що діяльність на Forex в Україні не врегульована на законодавчому рівні, як і оподаткування доходів, інформація про які відсутня у вільному доступі. Всі брокери є представництвами зарубіжних компаній, відкритих в офшорі, Росії чи в європейських країнах. Але завдяки їм громадяни України можуть отримати

повний набір інструментів, які дозволяють заробляти на зміні цін найпопулярніших валют, металів і індексів. Згідно рейтингу «Форекс-брокерів 2020», лідируючі позиції щодо надання брокерських послуг на даному сегменті фінансового ринку України є наступні компанії (рис. 2.2).

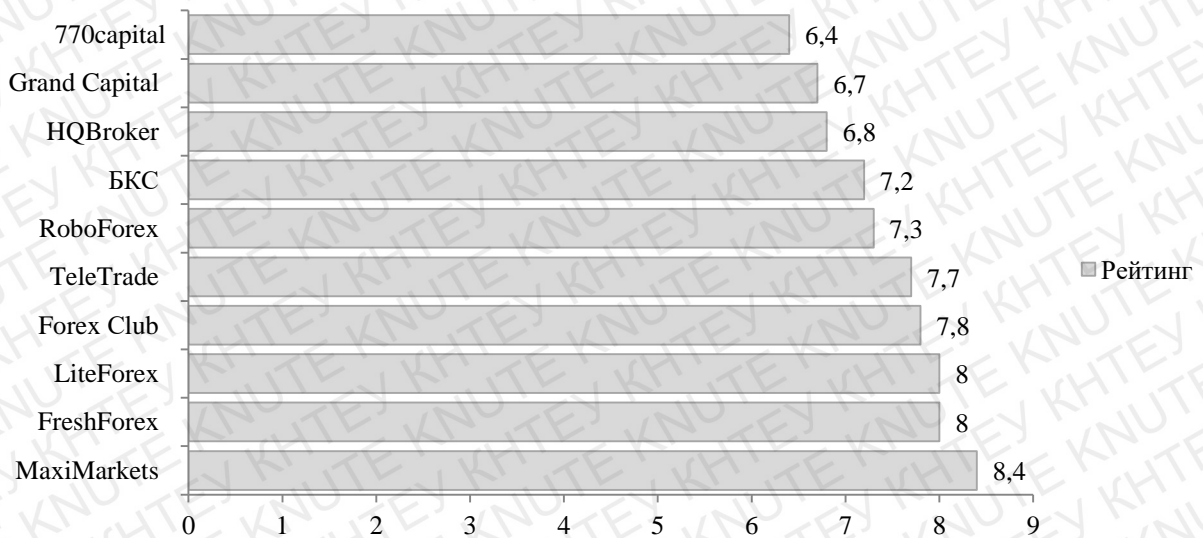

Рис. 2.2. Рейтинг «Форекс-брокерів 2020»

Джерело: побудовано автором за даними [29]

Торговці цінними паперами – це господарські товариства й банки, виключним видом діяльності яких є операції із цінними паперами, а види їх діяльності наступні:

- дилерська діяльність (укладання договорів на торгівлю цінними паперами від свого імені та за власний кошт з подальшим їх перепродажем);
- брокерська діяльність (укладання договорів на торгівлю цінними паперами від свого імені й від імені інших осіб та за кошти інших осіб);
- андерайтинг (укладання договорів про відчуження цінних паперів й надання послуг, пов’язаних із таким відчуженням, в процесі емісії цінних паперів від імені, за рахунок та за дорученням емітентів);
- діяльність щодо управління цінними паперами (згідно укладених договорів).

Загалом варто відзначити зменшення торговців цінними паперами в Україні, починаючи з 2011 р. (рис. 2.3).

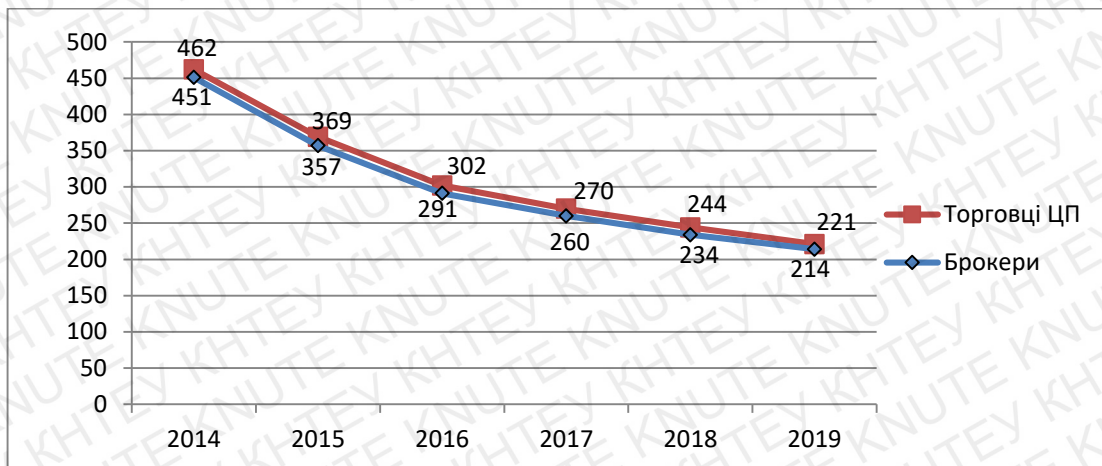

Рис. 2.3. Динаміка кількості торговців цінними паперами на фондовому ринку України у 2009-2019 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [2]

Станом на 31.12.2019 р. загальна кількість страхових компаній (СК) зменшилася порівняно з 31.12.2018 р. (233 компанії), у тому числі СК «life» – 23 компанії, СК «nonlife» – 210 компаній. За 2015-2019 рр. чисельність як СК «non-life», так і СК «life» мала динаміку до зменшення (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Кількість страхових компаній в Україні у 2015-2019 рр.

Кількість страхових компаній	Роки					Відхилення			
	2015	2016	2017	2018	2019	2016/2015	2017/2016	2018/2017	2019/2018
Загальна кількість:	361	310	294	281	233	-51	-16	-13	-48
СК «non-Life»	312	271	261	251	210	-41	-10	-10	-41
СК «Life»	49	39	33	30	23	-10	-6	-3	-7

Джерело: складено та розраховано автором за даними [34]

Зростання ринку страхових послуг у 2019 р. відбулось під впливом збільшення чистих страхових премій за усіма страховими програмами, окрім страхування фінансових ризиків. У 2019 р. структура чистих страхових премій була наступною (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Структура чистих страхових премій у 2019 р., %

Джерело: складено автором за даними [34]

Майнове страхування користується найбільшим попитом, а особисте страхування за часткою в загальній структурі валових страхових премій займає 2 місце.

Інституційний устрій страхового ринку неможливий без розвинутого інституту страхових посередників і без сильного інституту страхових та перестрахових брокерів, як є найбільш важливою його складовою. У 2019 р. згідно даних Державного реєстру страхових та перестрахових брокерів, в Україні функціонувало 63 брокери, що здійснювали свою діяльність на страховому ринку (резиденти країни). Також 20 страхових та перестрахових брокерів-нерезидентів повідомили про свій намір здійснювати брокерську діяльність на цьому ринку[13].

Найбільше страхових та перестрахових брокерів зареєстровано у м. Києві та Київській області (рис. 2.5).

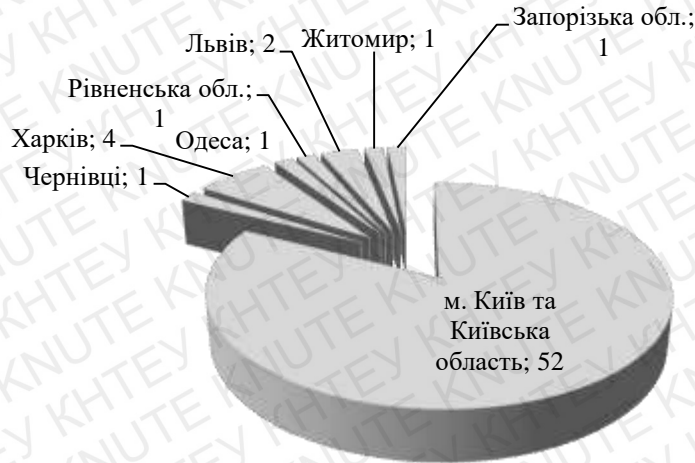

Рис. 2.5. Географічне розташування страхових та перестрахових брокерів

Джерело: складено автором за даними [13]

Кількість договорів, укладених страховими та перестраховими брокерами, наведена на рис. 2.6.

Рис. 2.6. Кількість договорів, укладених страховими та перестраховими брокерами в Україні у 2017-2019 рр.

Джерело: складено автором за даними [24]

Як бачимо, найбільше страховими брокерами укладається договорів страхування зі страховиками-резидентами.

За результатами страхової та перестрахової діяльності брокери отримали наступну величину винагороди (рис. 2.7).

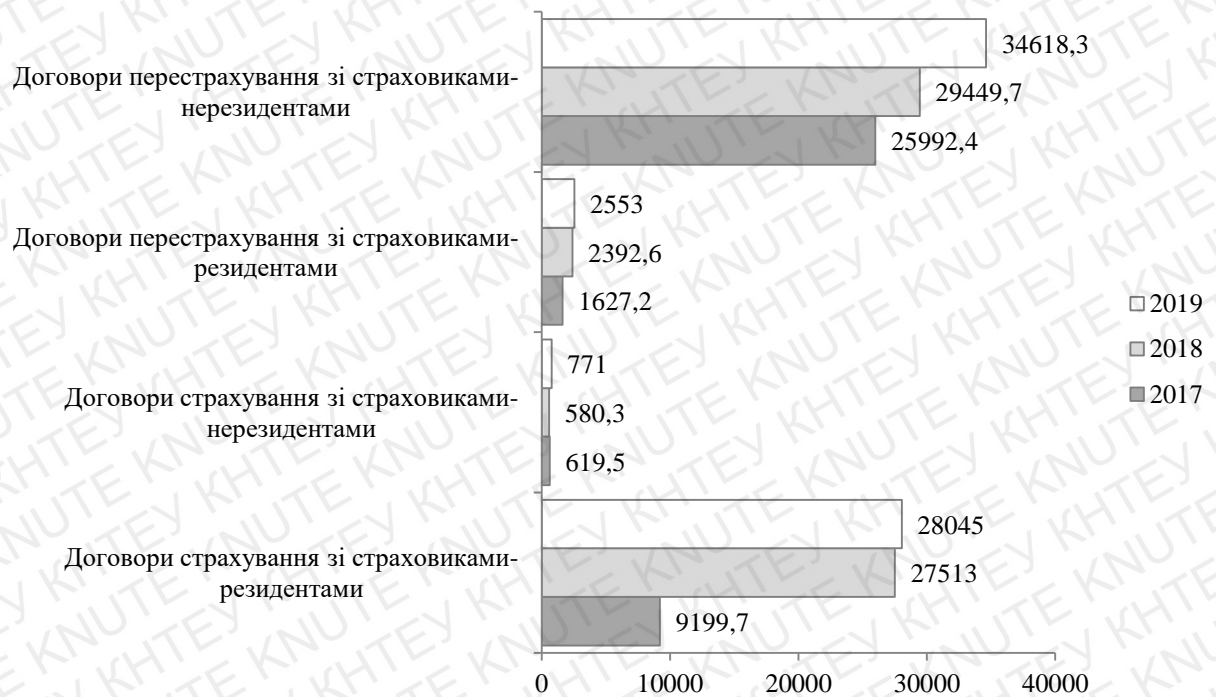

Рис. 2.7. Величина винагороди, отримана страховими та перестраховими брокерами в Україні у 2017-2019 рр., тис. грн.

Джерело: складено автором за даними [24]

Найбільше винагород отримано за результатами укладання страховими брокерами договорів перестраховання із страховиками-нерезидентами.

Структура інституту страхових брокерів в Україні наступна:

1. Класичні страхові брокери - це страхові брокери, які спеціалізуються на страхуванні класичних ризиків як юридичних, так і фізичних осіб. Часто такі брокери займаються перестрахованням.

2. Страхові брокери автомобільних видів страхування - це генерація страхових брокерів, що спеціалізуються на страхуванні КАСКО і ОСАГО.

3. Так звані страхові брокери «МЛМ» - страхові посередники (агенти), які займаються різними видами особистого страхування за схемами багаторівневого маркетингу. Часто називають себе страховими брокерами, хоча такими не є.

4. «Лжеброкери» - це категорія страхових агентів, які при реєстрації організації в держадміністрації використовують в назву підприємства слова «страховий брокер», або в описі своєї діяльності на сайті, а також рекламних матеріалах роблять акцент на наданні ними брокерських послуг. Дане явище вкрай небезпечне з точки зору введення в оману страхувальників і дискредитації страхових брокерів, так як агенти, відповідно до законодавства, здійснюють діяльність в інтересах і за рахунок страхових компаній, а брокери - незалежні учасники страхового ринку і здійснюють діяльність в інтересах страхувальника. Федерація страхових посередників України неодноразово піднімала питання перед державним регулюючим органом на страховому ринку про припинення даних фактів, а також ініціювала внесення відповідних змін до чинного законодавства.

Серед проблем функціонування страхових брокерів виділимо наступні:

1. Недостатній рівень підготовки брокерів внаслідок відсутності вимог до кваліфікації страхових брокерів і стандартів їх навчання, а їх введення, в свою чергу, могло б сприяти поліпшенню якості обслуговування клієнтів.

2. Недостатня поінформованість населення про можливості страхування в цілому і діяльності страхових брокерів зокрема - поняття «страховий брокер» є відносно новим, багато хто не знає, якими перевагами володіє даний суб'єкт страхового ринку. Низька страхова культура суспільства виражається ще в тому, що страховий посередник часто сприймається суспільством як людина, яка асоціюється з чимось негативним, так як говорить про ризики, які переслідують потенційного страхувальника на кожному кроці. Якщо ж страховий випадок протягом дії договору страхування не настав, клієнт розуміє, що гроші були витрачені даремно, тобто на його побоюваннях хтось нажився.

3. Недовіра населення до страхування, пов'язана з випадками шахрайства і присутністю на ринку нелегальних брокерів і псевдоброкерів, які насправді є страховими агентами. Вони можуть працювати лише з однією страховою компанією або мати партнерські відносини з декількома. Такі

фірми зареєстровані як юридичні особи, але не мають ліцензії на здійснення брокерської діяльності.

Підсумовуючи вищевикладене, можна сказати, що роль страхових брокерів в Україні дуже незначна в порівнянні з іншими розвиненими країнами. Загалом, як показує світовий досвід, кількість незалежних страхових посередників має на порядок перевершувати кількість страховиків, тому в Україні спостерігається недостатня кількість страхових та перестрахових брокерів та практична їх відсутність в інших, окрім м. Києва, містах України. Сильні і професійні брокери стоять на сторожі інтересів страхувальників. Страхові брокери сприяють підвищенню якості послуг та зниженню їх вартості, а участь брокера в страхуванні зміцнює довіру і відносини між страховиком і страхувальником. Тому в Україні необхідне вирішення цієї проблеми.

2.2 Дослідження механізму надання брокерських послуг АТ «Райффайзен Банк Аваль»

АТ «Райффайзен Банк Аваль» засновано у 1992 р., а у 2005 р. 93,5% акцій банку перейшло у власність групи Райффайзен Інтернаціональ Банк-Холдинг АГ. Кількість клієнтів банку – понад 2,5 млн. осіб.

Розглянемо основні показники діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль» за останні 3 роки і проведемо їх аналіз (табл. 2.4).

Таким чином, чисті процентні доходи зросли у 2018-2019рр., тоді як темп зростання чистого комісійного доходу у 2019 р. був вищим за темпи зростання чистого процентного доходу. Позитивним є отримання чистого прибутку, проте зменшення його величини у 2019 р. свідчить про зниження ефективності діяльності банку.

Таблиця 2.4

Основні техніко-економічні показники діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль», тис. грн.

Показники	Роки			Відхилення			
				абсолютні		темп приросту, %	
	2017	2018	2019	2018/ 2017	2019/ 2018	2018/ 2017	2019/ 2018
Чистий процентний дохід	5761435	7043907	7172463	1282472	128556	22,3	1,8
Чистий комісійний дохід	2335621	2463519	2520430	127898	56911	5,5	2,3
Прибуток (збиток) до оподаткування	5672318	6219963	5797583	547645	-422380	9,7	-6,8
Чистий прибуток (збиток) за рік	4468581	5087934	4748714	619353	-339220	13,9	-6,7
Кредитний портфель	36844668	51087935	47352398	14243267	-3735537	38,7	-7,3
Депозити	52338874	58405951	66748547	6067077	8342596	11,6	14,3
Активи	66297389	73312830	82786248	7015441	9473418	10,6	12,9
Зобов'язання	55392751	61689860	69770440	6297109	8080580	11,4	13,1
Капітал	10904638	11622970	13015808	718332	1392838	6,6	12,0

Джерело: звітність АТ «Райффайзен Банк Аваль» [27]

АТ «Райффайзен Банк Аваль» надає клієнтам наступні брокерські послуги:

- послуги з купівлі та продажу облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП), корпоративних облігацій, акцій та інших цінних паперів на українському фондовому ринку;
- послуги з купівлі ОВДП на первинному аукціоні Міністерства фінансів України;
- послуги з формування портфелів клієнтів у цінних паперах;
- надання консультацій з питань кон'юнктури фондового ринку й чинного законодавства.

Продукти, з якими працює банк, наступні:

1. ОВДП:

- купівля ОВДП у онлайн-режимі;
- відкриття рахунку в цінних паперах (документація формуються паралельно із проведенням першої операції з купівлі ОВДП);
- перегляд у онлайн-режимі залишків ОВДП, які були придбані;
- формування виписки щодо ОВДП за обрані періоди часу;
- контроль портфеля цінних паперів, в т. ч. - очікуваних купонних платежів та грошових коштів за погашення ОВДП;
- отримання інформації щодо поточних котирувань банку ОВДП на продаж;
- перегляд основних параметрів випуску ОВДП;
- перевірка інформації про операції з ОВДП на фондовому ринку;
- продажу онлайн-режимі ОВДП, які обліковуються на рахунку у цінних паперах в депозитарній установі.

Також Банк здійснює операції з облігаціями українських компаній. Тарифи на відкриття рахунку в цінних паперах складає від 800 до 2000 грн. (800 грн. – стандартне відкриття рахунку в цінних паперах (без узгодження умов договору та/або допомоги у заповненні документів), а 1600 грн. –

термінове відкриття; 2000 грн. – стандартне відкриття рахунку в цінних паперах з узгодженням умов до типового договору та / або з допомогою у заповненні документів). Вартість обслуговування рахунків в цінних паперах залежить від видів цих операцій та їх терміновості.

При обслуговуванні корпоративних операцій емітента Банк виконує наступні види операцій з цінними паперами (рис. 2.8).

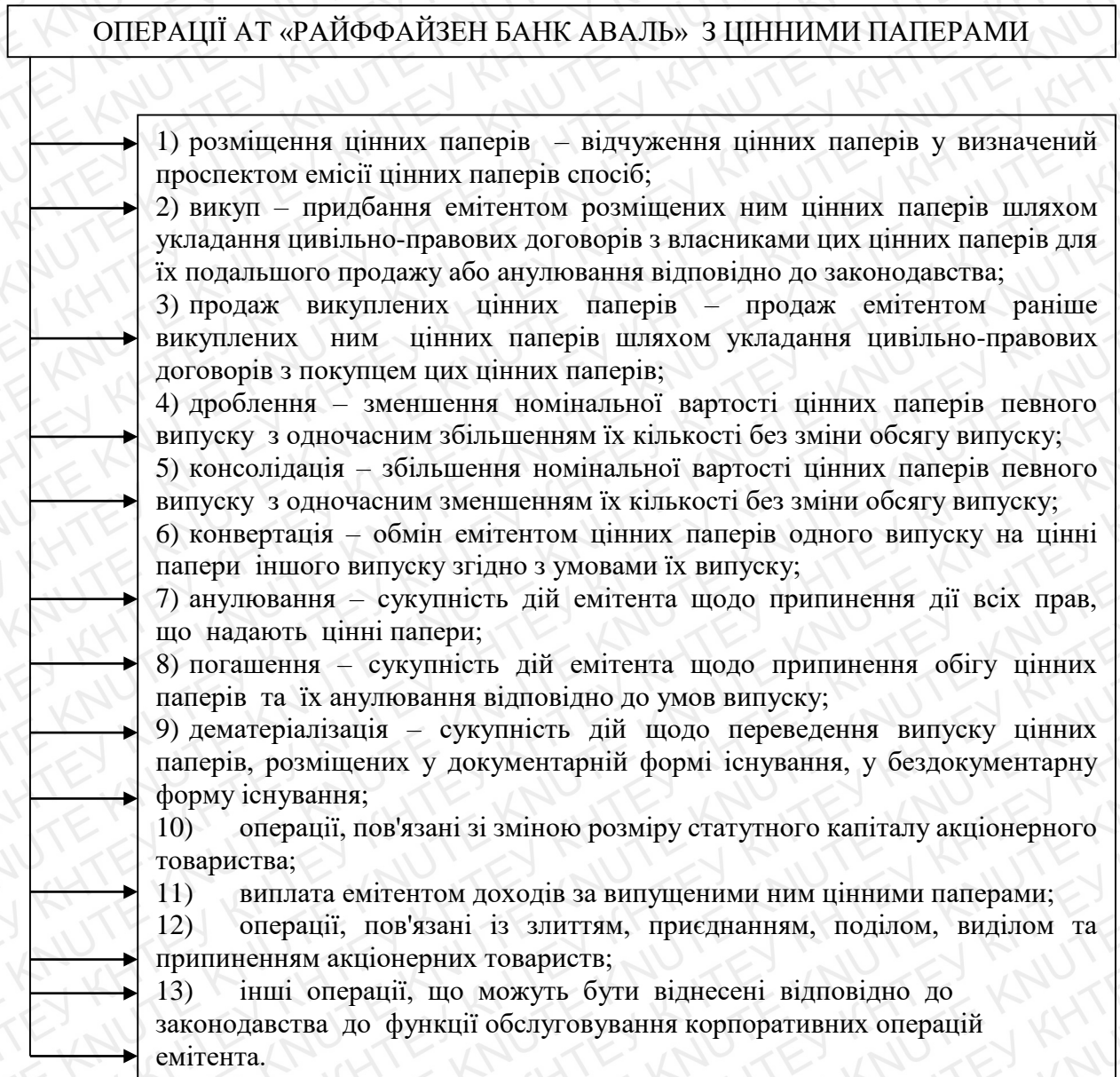

Рис. 2.8. Операції АТ «Райффайзен Банк Аваль» з цінними паперами

Джерело: [27]

У 2019 р. відбулось збільшення вартості цінних паперів банку (рис. 2.9).

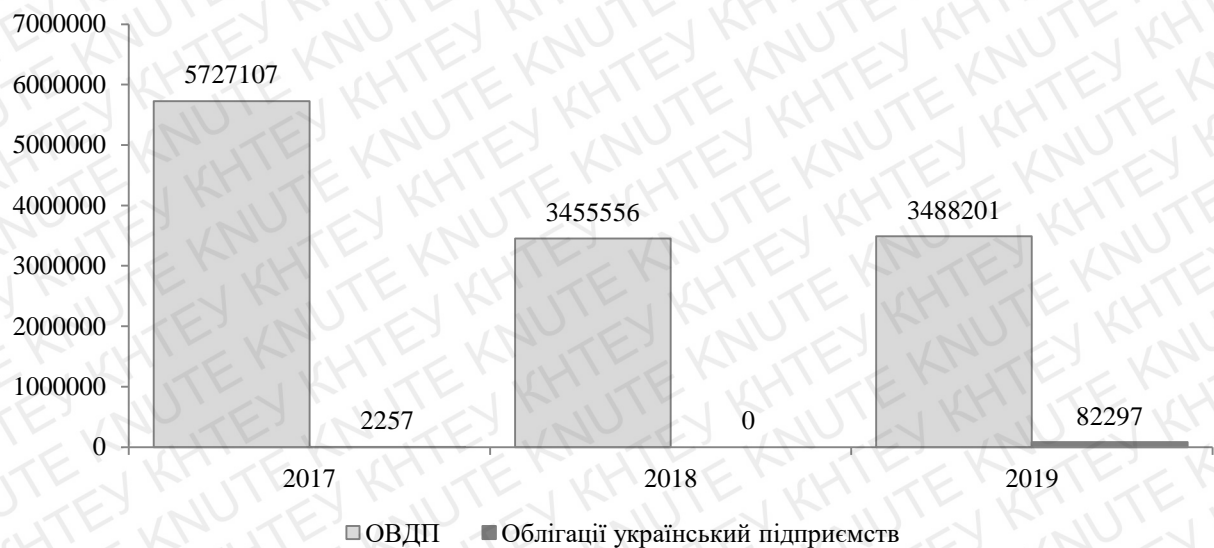

Рис. 2.9. Вартість цінних паперів АТ «Райффайзен Банк Аваль» у 2017-2019 рр., млн. грн.

Джерело: побудовано автором за даними [27]

Основними умовами роботи АТ «Райффайзен Банк Аваль» із ОВДП є (табл. 2.7).

Таблиця 2.5

Основні умови роботи АТ «Райффайзен Банк Аваль» із ОВДП

Валюта продукту	Грн., дол. США, євро
Розмір операцій	Мінімум - 40 тис. дол. США або 1 млн. грн. Максимум - необмежений
Термін дії	3 місяці – 5 років
Нарахування й виплата відсотків	Згідно із умовами Емітента

Джерело: [27]

Особливостями при купівлі та продажу ОВДП у дол. США і євро є:

- купівля ОВДП, що емітовано у іноземній валюті, здійснюється в іноземній валюті чи гривні згідно поточного курсу;
- виплату доходу(відсотки) здійснює Міністерство фінансів у іноземній валюті;
- у випадку погашення строкових ОВДП за строком застосовується долар США або євро;

– при продажі клієнтами облігацій до закінчення строку їх погашення продаж здійснюється у гривнях згідно поточного курсу.

3. Кредитні брокери.

Банк використовує послуги кредитних брокерів, серед яких – як юридичні (ТОВ «Смарт Делівері»), так і фізичні особи (101 ос.). Зокрема, кредитні брокери здійснюють наступні роботи:

1. Збір та опрацювання документів споживача для отримання споживчого кредиту.
2. Ідентифікація та верифікація споживача.
3. Підготовка та підписання від імені кредитодавця договору про споживчий кредит.
4. Консультування.
5. Надання інформаційних та інших посередницьких послуг у споживчому кредитуванні [27].

3. Ескроу: рахунок, за яким банк приймає і зараховує на рахунок умовного зберігання, що відкритий для клієнта (власника рахунку), грошові кошти, одержані від власника рахунку, й перераховувати певним особам, яких вказав власник (бенефіціар) рахунку. Рахунок ескроу використовується у випадках обслуговування процедур примусового викупу акцій (squeeze-out), тобто це процедура, що надає можливість власнику 95% акцій акціонерного товариства викупити акції у інших його акціонерів.

У 2018 р. Банк отримав Ліцензію НБУ на відкриття та ведення поточних (кореспондентських) рахунків клієнтів, у тому числі у банківських металах, та рахунків умовного зберігання (ескроу).

4. Митний брокер.

Банк надає клієнтам послуги митного брокера. Одним з традиційних напрямків діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль» є супровід клієнтів, які ведуть зовнішньоекономічну діяльність - від відкриття валютних рахунків до складання зовнішньоекономічних контрактів і валютного контролю. Але найчастіше ЗЕД має на увазі зовнішньоторговельні операції і необхідність в

проходженні товарами митного та інших видів державного контролю. У прагненні АТ «Райффайзен Банк Аваль» допомогти своїм клієнтам заощадити час і кошти було прийнято рішення щодо розширення спектра послуг - надання митного сервісу.

Тарифи з митного брокерського обслуговування в АТ «Райффайзен Банк Аваль» в кілька разів нижчі від середньоринкових - в порівнянні з аналогічними тарифами в тому чи іншому регіоні. «Митний супровід» - це, перш за все, додаткова послуга для клієнтів, які ведуть ЗЕД через банк, спрямована на надання клієнтам банку комплексного обслуговування. Повноцінне поєднання консультативних і практичних послуг дозволяє клієнтові ЗЕД отримати сервіс «під ключ», а саме:

- складання зовнішньоекономічного контракту;
- формування пакету документів для зовнішньоторговельної операції;
- отримання дозвільної документації та сертифікації;
- митне оформлення товарів;
- експорт або імпорт товарів клієнта.

Виходячи з процесуальних і процедурних вимог митного законодавства, АТ «Райффайзен Банк Аваль» пропонує клієнтам митний сервіс «під ключ» в найбільших регіонах країни - Дніпропетровській, Київській, Одеській, Харківській, Львівській, Запорізькій, Херсонській областях. АТ «Райффайзен Банк Аваль» забезпечує функціонування логістичного ланцюжка практично під будь-які потреби клієнтів, включаючи всі види транспорту (автомобільний, морський і річковий, авіаційний і залізничний)[27].

5. Страховий брокер.

Послуги у сфері страхування надаються страховими компаніями: ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА», ПрАТ «Страхова компанія «Універсальна», АТ «Страхова компанія «АРКС», ПАТ «Страхова компанія «Українська страхова група», ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА Життя», страховим посередником яких є Райффайзен Банк Аваль [27].

Основні види страхування наступні:

1) грошова допомога при коронавірусі COVID-19 - програма страхування «Захист від COVID-19» для отримання грошової допомоги у випадку захворювання на корона вірус;

2) туристичне страхування та Автоцивілка за 5 хвилин - оформлення договорів страхування ОНЛАЙН на сайті страхової компанії «УНІКА» із знижкою 5% для клієнтів Райффайзен Банк Аваль;

3) накопичувальні програми на освіту дітей чи власну пенсію - довгострокові програми накопичення та захисту від страхової компанії «УНІКА Життя», які допоможуть здійснити всі Ваші плани щодо надання Вашим дітям можливості навчання у кращих вищих навчальних закладах України та Європи, придбання ними власного житла чи відкриття бізнесу, або отримання Вами гідного пенсійного забезпечення;

4) грошова допомога при нещасних випадках - програма страхування «Впевненість 24/7» від страхової компанії «УНІКА» - надання клієнтам грошової допомоги при отриманні травм в разі настання нещасного випадку;

5) страхування позичальників - програми страхування заставного майна та особистого страхування позичальників.

Таким чином, основним видом брокерських послуг АТ «Райффайзен Банк Аваль» є операції з цінними паперами (ОВДП), проте у 2018 р. дохід від цих операцій був меншим порівняно із 2017 р., що зумовлює необхідність розроблення напрямів розвитку системи функціонування брокерських послуг як самого банку, так і інших брокерських компаній України.

РОЗДІЛ 3

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БРОКЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

3.1 Механізм функціонування брокерської компанії в контексті зарубіжного досвіду

Далі розглянемо особливості функціонування брокерських компаній за кордоном та регулювання їх діяльності. Для аналізу обрано США та країни-члени ЄС. У Сполучених Штатах діяльність брокерів регулюється відповідно до закону про цінні папери від 1934 року Комісії з цінних паперів і бірж (SEC). Багато в чому контроль і регулювання діяльності брокерів є сферою діяльності FINRA (Financial Industry Regulatory Authority) - приватної корпорації, яка виступає в якості саморегулювальної організації. Відповідно до звітності, у FINRA станом на 2018 рік було 629847 зареєстрованих брокерів. Якщо розглядати діяльність учасників, то 55% учасників надають лише брокерські послуги, а 45% - як брокерські послуги, так і послуги інвестиційного консультанта[41].

Згідно зі статистикою FINRA, середня тривалість діяльності брокерських компаній становить 16,7 років і цей показник зростає, що говорить про зрілість і стабільності ринку. З аналізу доходів і витрат брокерських компаній чітко простежується позитивна динаміка - станом на 2017 рік середній чистий дохід до оподаткування становив 38,236 млн. дол. США і в порівнянні з 2013 роком збільшився на 32,5%. У 2018-2019 рр. цей показник зріс відповідно на 7,4 та 9,1%. Варто зазначити, що в США ефективна налагоджена діяльність фондових посередників, що в першу чергу пов'язано з віком ринку цінних паперів, якому вже більше 200 років, а також активною роллю держави у розвитку та регулюванні цього ринку.

З 1970 р. в США року діє Корпорація із захисту прав інвесторів (Securities Investor Protection Corporation). Ця квазі-державна структура була створена у відповідь на ситуацію, що склалася в результаті ринкового спаду

1960-х років, коли багато брокерських компаній зіткнулися з операційними і фінансовими проблемами і перестали виконувати свої зобов'язання перед клієнтами. Все брокерські компанії, зареєстровані в Комісії з цінних паперів і бірж, в тому числі іноземні, якщо вони ведуть свій бізнес в США, зобов'язані стати членами Корпорації. Мета створення Корпорації - забезпечення збереження коштів клієнтів і акціонерів у разі виникнення збитків неринкового характеру, включаючи потенційні втрати при ліквідації або банкрутстві брокерської компанії, нечистоплотних дій брокера, підробок підписів, всіх форм шахрайства, включаючи комп'ютерне.

У США здійснюється досить жорсткий державний контроль за діяльністю Корпорації із захисту прав інвесторів і витрачання коштів фонду. Корпорація створює фонд Корпорації із захисту прав інвесторів. Щорічні членські внески брокерської компанії у фонд становлять від 1% її річного доходу. Основними одержувачами компенсації є фізичні особи, які постраждали від дій брокерських компаній, хоча в деяких випадках виплати здійснюються представникам дрібного бізнесу. Зазвичай сума виплат по кожному рахунку варіюється в межах від 100 до 250 тис. дол. США[41].

Фонди для компенсації втрат інвесторів на ринку цінних паперів створені також в Канаді і в таких європейських країнах, як Великобританія, Данія, Греція, Ірландія. Компенсаційні фонди цих країн працюють за схожими принципами. Як правило, компенсація виплачується за шкоду, завдану брокерською компанією, що працює в тій же країні, що і фонд. Однак в 1997 році була прийнята Директива Європейського співтовариства про створення Єдиної Європейської компенсаційної схеми на базі вже створених в ряді європейських країн (Directive 97/9 / EC of 3 March on Investors Compensation Scheme).

MiFID - це компіляція правил чесної торгівлі на біржах країн Євросоюзу. Нормативний акт замінив Директиву про Інвестиційні послуги 1993 року. Сьогодні MiFID - це не один нормативний акт, а кілька. Будучи прийнятим в

2004 році, MiFID став основним документом або зводом правил чесної торгівлі та відповідальності за її порушення на ринку.

Юрисдикція нормативного акта поширюється на такі сфери:

1. Фінансова активність бірж.
2. Діяльність брокерів і дилінгових організацій.
3. Регламентация звітності про великі угоди і про угоди великих компаній.
4. Підвищення кількості угод, в яких необхідна авторизація.
5. Розширення системи філій в Європейському Союзі, що працюють на принципах MiFID за національною ліцензією.

Важливо зазначити, що директива MiFID вперше встановила вимогу для фінансових організацій про збереження записів про транзакції протягом 5 років після закриття операції. Для отримання ліцензії від європейського регулятора підконтрольний суб'єкт повинен виконувати наступні вимоги і відповідати таким параметрам:

1. Прозорість інформації як гарантія прозорого ринку і чесної торгівлі.
2. Заборона на укладання «сумнівних угод» з боку керівної ланки корпорацій.
3. Підвищення номінального мінімального капіталу компаній. Статутний капітал брокера повинен бути не менше 700 тис. євро для забезпечення виконання фінансових зобов'язань.
4. Складна структура фінансового брокера. Обов'язкова наявність управління з контролю над ризиками та відділу внутрішнього аудиту.
5. Ліцензія від європейського регулятора

Отримати ліцензію можна в одній з 30-ти країн, на які поширюється юрисдикція нормативного акта. Компанія повинна виконати всі нормативні вимоги директиви, що підтверджують її професійну компетентність на ринку [40].

SuSEC - визнаний європейський регулятор, в його функції входить контроль за діяльністю брокерських компаній, дотриманням ними

законодавства Євросоюзу в сфері фінансових і фондових ринків, ліцензування, розбір спірних ситуацій між учасниками ринків, накладення штрафів або скасування ліцензій при порушеннях стандартів і законодавства брокерами.

Що стосується держав-членів ЄС, зазначимо, що, наприклад, Мальтійське управління є державним органом, що здійснює контроль діяльності Центрального банку, фондової біржі, функціонування фінансових ринків, інститутів і приватних осіб, які здійснюють свою діяльність у сфері фінансів.

Одним з надійних ліцензованих європейських брокерів є компанія Dukascopy Europe. Діяльність брокера контролюється швейцарською організацією з нагляду за фінансовими ринками (FINMA). Dukascopy пропонує клієнтам відкриття рахунку з мінімальним депозитом 100 дол. США. Брокер представляє високотехнологічну торговельну платформу Web Binary Trader, найвищий рівень фінансового сервісу, забезпеченого швейцарськими банками. Для торгівлі доступні опціони на валютні пари, акції, біржові індекси. Мінімальний розмір контракту - 1 дол. США. Виплати становлять від 70 до 90% розміру ставки в стандартних бінарних опціонах. Компанія забезпечує цілодобову технічну підтримку 6 днів в тиждень. На сайті брокера доступні аналітика від провідних фахівців і новини фінансових ринків. Відкриття рахунку відбувається в режимі онлайн і не вимагає багато часу. Для початківців трейдерів доступний демо-рахунок.

В ЄС діяльність таких компаній знаходиться під контролем організацій, що видають відповідну ліцензію. Сам процес ліцензування передбачає виконання компанією певних вимог і відповідність стандартам. Це дуже важливо, адже трейдер довіряє брокеру свої кошти, тому надійність компанії - один з головних критеріїв [16].

CNMV - самостійний орган в Іспанії, уповноважений на управління фінансовими ринками в країні. CNMV було засновано у 1988 році як один з результатів реформ іспанської фінансової системи. Нормативною основою створення органу було прийняття Закону про фінансову біржу. У цьому

нормативно-правовому акті були позначені основні повноваження органу і його обов'язки щодо регулювання національного фінансового ринку для відповідності до вимог Європейського Союзу. Також в вищезгаданому нормативному акті CNMV уповноважений на розвиток іспанського фінансового ринку, підвищення його привабливості для європейського середовища.

У травні 2008 року Міністр Фінансів Іспанії на засіданні Економічного факультету конгресу заявив про те, що фінансовій системі необхідні реформи. Політик наполіг на тому, що стратегічний і поточний контроль над фінансовим ринком повинні бути розділені для збільшення ефективності державного нагляду на ринку фінансових послуг. Таким чином, деякі повноваження CNMV повинні бути передані національному банку країни, який став уповноваженим органом, що здійснює контроль діяльності не лише банків і заощаджень в них, а й інших фінансових організацій.

Основним призначенням органу в офіційній позиції CNMV є захист інвесторів від шахрайства і обману на ринку. Орган зобов'язаний забезпечувати справедливий захист і чесний розгляд правопорушень. Основними підконтрольними суб'єктами органу можна називати інвестиційні фонди та інші фінансові організації, що займаються наданням послуг на біржі, у т.ч. – брокерські компанії. До підконтрольних сфер можна віднести наступні:

1. Боротьба з міжкорпораційними схемами серед інвестиційних фондів, їх управлінських компаній, і інвестиційних фондів.
2. Контроль діяльності вищезгаданих суб'єктів.
3. Контроль над брокерськими фірмами, що надають фінансові послуги на публічних торгах.
4. Контроль над фірмами, які переважно займаються продажем своїх власних активів [37].

CONSOB - публічний орган Італії, покликаний контролювати діяльність фінансових організацій в Італії. На офіційному сайті органу його основне

призначення - забезпечення безпечних публічних торгів на біржі. У зв'язку з цим основні сфери діяльності органу полягають в наступному:

1. Прозора і справедлива поведінка учасників фінансового ринку.
2. Відкрита інформаційна політика фінансових організацій на ринку.
3. Відповідність даних, які наведені в проспектах на продаж цінних паперів.
4. Розслідування скарг на учасників фінансового ринку, які отримали ліцензію від CONSOB.
5. Розслідування, пов'язані з інсайдерами та маніпулюванням ринку.

CONSOB регулює діяльність національних фінансових організацій, які отримали ліцензію від органу. Також CONSOB може визнати і контролювати діяльність іноземних брокерів, які відповідають ліцензійним вимогам і бажають отримати ліцензію від організації. Такі брокери заносяться в окремий список авторизованих фірм. Також передбачена можливість визнання діяльності іноземних фінансових організацій, які не отримали ліцензію від CONSOB, але працюють на легальній основі і мають країну походження партнера CONSOB в міжнародних відносинах [38].

Що стосується зарубіжної практики регулювання діяльності страхових брокерів, зазначимо наступне: щоб уникнути фінансової зацікавленості брокера в розміщенні ризику клієнта в «своїх» компаніях і з метою захисту страхувальника від несумлінної поведінки брокера, за кордоном органи державного страхового та антимонопольного нагляду можуть брати під контроль угоди брокерів з великими страховиками і відстежують динаміку фінансових потоків. Крім того, в ряді країн діють юридичні обмеження: страхові брокери не можуть бути засновниками страхових організацій, забороняється суміщення фізичними особами роботи в страховій компанії і брокерської діяльності, суміщення посад в радах директорів і т.д. У всіх країнах ЄС законодавчо закріплені вимоги до проходження страховими посередниками мінімально необхідної спеціальної підготовки.

У всіх країнах ЄС страхові брокери підлягають обов'язковій реєстрації і внесенню до державного реєстру, а в деяких країнах реєстрація обов'язкова і для агентів. Наприклад, в Італії страхові агенти спочатку реєструються як підприємці, а потім їх вносять до єдиного реєстру страхових агентів. Однак в цілому діяльність страхових брокерів у всіх країнах регулюється державою більш суворо, ніж діяльність страхових агентів.

Існують дві основні моделі нагляду та регулювання брокерської діяльності в страхуванні. Більш жорстка система склалася в тих країнах, де брокери займають серйозні позиції - у Великобританії і Канаді. В рамках континентальної моделі страхового ринку (Німеччина, Італія, Іспанія та ін.) регулювання діяльності страхових посередників мінімальне, причому в цих країнах переважаючим типом посередників є страхові агенти, а діяльності брокерів надається другорядне значення.

У Великобританії діє складна система регулювання діяльності страхових брокерів. Британські брокери в обов'язковому порядку проходять реєстрацію і отримують ліцензії, які щорічно поновлюються. Тут діє Реєстраційна рада страхових брокерів, створена у 1977 році, якій держава делегувала функції реєстрації та ведення реєстру брокерів. Крім неї, в регулюванні брокерської діяльності беруть участь саморегульовані і громадські організації, які займаються розробкою стандартів і норм професійної брокерської діяльності, беруть участь у навчанні та перевірці кваліфікації страхових посередників і т.д.

Для захисту прав страхувальників у Великобританії діє цілий ряд правил, яких немає в інших країнах. Брокери, як і страховики, підлягають обов'язковій аудиторській перевірці. Страховий брокер зобов'язаний застрахувати свою професійну відповідальність. У деяких випадках при банкрутстві страховика частина його зобов'язань перед клієнтом оплачується за рахунок відрахувань брокерів, які укладали з ним договори. Крім того, в складі реєстраційної ради діє дисциплінарний комітет і комітет з розслідування. Вони виявляють порушення прав клієнтів з боку брокерів.

Вони можуть застосувати до брокерів санкції аж до заборони здійснювати посередницькі операції і виключення з реєстру[25].

У Німеччині реєстрації в органах страхового нагляду підлягають лише страхові брокери. Діяльність страхових агентів не контролюється органами страхового нагляду, а повністю регламентована договірними відносинами між страховиком і агентом. Згідно із законом, в Німеччині діють 3 типи агентів:

- агенти, які перебувають у трудових відносинах зі страховою компанією;
- агенти, що працюють лише на одну компанію;
- агенти, що працюють на декількох страховиків.

У Франції, як і в Німеччині, державна участь в контролі над страховими посередниками мінімальна. Переважним типом посередників є агенти, їх діяльність контролюється самими страховиками. Брокери, що укладають близько 20% всіх договорів страхування на ринку, підконтрольні не органам страхового нагляду, а саморегульвним організаціям.

У США при відносній незалежності інституту посередництва великі агентства, які здійснюють продаж страхових полісів, є самостійною силою на страховому ринку. Регулювання страхової діяльності в цілому і посередництва зокрема здійснюється на рівні штатів. Але є і загальні моменти -у США агенти за законом можуть володіти різним ступенем незалежності: агенти страхових компаній працюють на одну компанію, представляють її інтереси і, як правило, не лише укладають договір, але і продовжують вести обслуговування клієнта після вступу договору в силу. Незалежні агенти можуть працювати одночасно на кілька страхових компаній, вибираючи для клієнта оптимальний страховий захист за різними видами страхування.

У Канаді об'єктом регулювання є в основному страхові брокери, причому регулювання фактично здійснюється на двох рівнях: федеральному і на рівні суб'єктів федерації (провінцій). Брокери зобов'язані в офіційному порядку отримати дозвіл на здійснення своєї діяльності. Як і у Великобританії,

значна частина регулюючих повноважень передана асоціаціям страхових брокерів. Відповідно до федерального закону, що регулює діяльність брокерів, з 1980 року асоціації брокерів мають статус саморегулювних організацій[25].

Таким чином, відзначимо, що зарубіжна практика свідчить про значне державне регулювання діяльності брокерських компаній з метою захисту їх клієнтів та недопущення шахрайства під час укладання брокерами угод. Також для України цікавим є досвід щодо страхування інтересів клієнтів брокерських компаній шляхом формування страхового фонду, який передбачає надходження від брокерських компаній у вигляді певного відсотку від їх виручки. На нашу думку, впровадження такого страхового фонду здатне підвищити довіру клієнтів до діяльності брокерських компаній, особливо у сфері страхування, адже в Україні саме цей вид брокерів не користується особливим попитом.

3.2 Шляхи удосконалення механізму функціонування брокерських компаній в Україні

З урахуванням проведеного дослідження вітчизняного та зарубіжного досвіду діяльності брокерських компаній далі сформулюємо основні положення, які, на нашу думку, повинні стати обов'язковими для дотримання брокерськими компаніями та бути закріплені на законодавчому рівні:

1. Брокерська компанія повинна чесно і сумлінно виконувати доручення клієнтів: здійснювати свою діяльність з належною мірою дбайливості і обачності, не має права зловживати наданими їм правами з метою отримання вигоди через необізнаність та недосвідченість клієнта, використовувати в своїх інтересах очевидні помилки клієнтів, в тому числі при подачі доручень. Брокерська компанія зобов'язана будувати відносини з клієнтами на принципах рівноправності сторін, утримуватися від угод, не вигідних або неприйнятних для клієнтів, навіть в тому випадку, якщо вони можуть принести прибуток професійному учаснику.

Виходячи їх цього, можна сформулювати суть основного обов'язку брокерської компанії щодо своїх клієнтів - обов'язки опікуна або довіреної особи. Дотримуючись цього обов'язку, брокерська компанія зобов'язана здійснювати операції, керуючись виключно інтересами клієнта. При цьому відповідальність брокерської компанії може виходити за межі простого виконання всіх доручень клієнта. Наприклад, якщо клієнт вибирає агресивну стратегію, то брокерська компанія зобов'язана повідомити його про можливі наслідки такого рішення. Рекомендації брокерської компанії, як опікуна, повинні базуватися на дотриманні кращих інтересів клієнтів, навіть якщо останні входять в протиріччя з бажаннями клієнтів.

2. Брокерська компанія зобов'язана розкривати всю інформацію, яка може вплинути на рішення клієнта, не допускати приховування інформації, що носить істотний характер, а також перебільшень або спотворень дійсності. Брокерська компанія повинна інформувати клієнта про всі ризики, які несуть інвестиційні рекомендації, а також повідомляти про факти, що носять негативний для клієнта характер.

Клієнт повинен бути поставлений до відома про наявність конфліктів інтересів в брокерській компанії (наприклад, про наявні угоди з емітентами про просування цінних паперів на ринку).

3. Будь-яка рекомендація брокерської компанії повинна бути обґрунтованою, послідовною і доцільною саме для того клієнта, інтереси якого вона представляє. Вона повинна враховувати його фінансовий і податковий статус, цілі та завдання, рівень розуміння ринкової ситуації та рівень прийняттого для нього ризику. Брокерська компанія повинна утримуватися від рекомендацій клієнтам щодо покупки цінних паперів в обсягах, що перевищують розумні очікування платоспроможності клієнта.

4. Деякі фінансові інструменти і способи інвестування більш ризиковані, ніж інші. Отже, вони повинні накладати додаткові зобов'язання на брокерську компанію. Наприклад, маржинальна торгівля повинна бути предметом особливої уваги. Існують спеціальні правила розкриття інформації про ризики

в цій області, які повинні бути описані в документі. Особливі обов'язки брокерської компанії перед клієнтами повинні бути сформульовані для угод з терміновими інструментами, спекулятивними цінними паперами, при унікальних способах інвестування.

5. Брокерська компанія зобов'язана дотримуватися в своїй роботі принципу законності. Дотримання принципу законності при здійсненні брокерської діяльності передбачає, що брокерська компанія у своїй діяльності керується вимогами законів та інших нормативних правових актів, а також не перевищує свої повноваження, надані їй клієнтом відповідно до договору на брокерське обслуговування. Брокерська компанія також не має права виконувати доручення клієнтів в разі, якщо виконання доручення призведе до порушення чинного законодавства України.

6. Брокерська компанія повинна дотримуватися принципу пріоритету інтересів клієнтів над власними інтересами брокерської компанії та її працівників.

7. Брокерська компанія зобов'язана підтримувати високий рівень кваліфікації та професіоналізму своїх працівників, а її організаційна структура повинна забезпечувати виконання працівниками своїх обов'язків перед клієнтами в повному обсязі. Контроль за діяльністю працівників повинен починатися ще при наймі працівника в брокерську компанію, наприклад, шляхом перевірки послужного списку кандидата.

8. Відповідно до принципу незалежності, брокерська компанія не повинна допускати упередженості, необ'єктивності, тиску з боку третіх осіб, які могли б зашкодити інтересам клієнтів.

9. Здійснення брокерською компанією професійної діяльності на ринку цінних паперів має ґрунтуватися на принципі інформаційної відкритості компанії як по відношенню до клієнтів, так і до регулюючих органів, в тому числі - по відношенню до саморегулювальних організацій та організаторів торгівлі.

10. При здійсненні професійної діяльності на ринку цінних паперів брокерська компанія не повинна допускати зі свого боку дій, здатних

вплинути на ринок, вдаватися до недобросовісної конкуренції та маніпулювання цінами.

Серйозну позитивну роль при мінімізації негативних наслідків прояву конфліктів інтересів між брокерськими компаніями і клієнтами, на наш погляд, можуть зіграти компенсаційні (страхові) фонди, що формуються як за рахунок коштів держави, так і самих учасників ринку цінних паперів. Для цього варто враховувати позитивний досвід США та інших країн, розглянутий вище. Також, виходячи на ринок цінних паперів, укладаючи договір з брокерською компанією, інвестор повинен однозначно сформулювати свою стратегію інвестування, мати чітке уявлення про діяльність професійних учасників ринку цінних паперів, фінансові інструменти, правила торгівлі та рівні ризику по кожному з них.

На нашу думку, з метою підвищення якості брокерських послуг державні регулюючі органи повинні сприяти подачі емітентами не фінансової звітності, що забезпечить зростання кількості інвесторів на ринку. Серед лідерів бізнесу зростає розуміння того, що підготовка нефінансової звітності спрямована не лише на підтримання зв'язків з громадськістю. Ця практика допомагає компаніям завоювати довіру інвесторів та інших зацікавлених сторін завдяки регулярному розкриттю інформації, що виходить за рамки фінансової звітності. Крім того, за допомогою нефінансового звіту керівництво може систематизувати, аналізувати і використовувати для прийняття управлінських рішень інформацію щодо аспектів корпоративної соціальної відповідальності.

Нефінансовий звіт може розкривати інформацію з таких питань, як управління персоналом, охорона праці і техніка безпеки, корпоративне управління, управління ризиками, благодійність, охорона навколишнього середовища, управління якістю послуг, взаємодія із зацікавленими сторонами, дотримання етики. Інвесторів в першу чергу цікавить інформація, що дозволяє слідувати обраним напрямкам і критеріям соціальної відповідальності інвестора (СВІ), а також що стосується питань, які впливають на вартість

бізнесу, його репутацію та інвестиційну привабливість (включаючи відомості про задоволеність персоналу, продуктивність праці, лояльність клієнтів, дотримання законодавчих екологічних вимог).

У багатьох сенсах до нефінансової звітності слід ставитися так само, як до фінансової. Ці види звітності доповнюють одна одну, дозволяючи інвесторам отримати об'єктивне уявлення про компанію-емітента. Удосконалення вимог до обліку, звітності та розрахунку фінансових показників брокерської компанії може зіграти основоположну роль в запобіганні великої кількості порушень прав і законних інтересів клієнтів. В даний час склалася така ситуація в області обліку операцій з цінними паперами, що здійснюються брокерськими компаніями.

Існують загальні вимоги до ведення бухгалтерського обліку для всіх підприємств і організацій, які поширюються також на брокерські компанії. Вони не в повній мірі відповідають потребам індустрії цінних паперів:

1. По-перше, діючий План рахунків та Інструкція по його застосуванню не припускають введення додаткових рахунків, які б дозволяли безпосередньо відображати, наприклад, такі специфічні операції, як «короткі» продажі або угоди на терміновому ринку.

2. По-друге, бухгалтерський облік ведеться з метою складання податкової та фінансової звітності для зовнішніх користувачів.

3. По-третє, операції в бухгалтерському обліку відображаються, як правило, на день оплати (оприбуткування коштів). У зв'язку з цим контрольні процедури регулюючих органів стають неефективними, процес виявлення допущених порушень істотно ускладнюється. Зокрема, це стосується таких аспектів, як розрахунок показників, що відображають фінансовий стан брокерської компанії на будь-який момент часу, що надзвичайно важливо для фінансової організації.

Звітність, що надається брокерськими компаніями в регулюючі органи, не можна розцінювати як повноцінне джерело інформації про діяльність брокерської компанії. Дані надаються в узагальненому вигляді і на

періодичній основі. Однак і вони можуть давати регулюючим органам певну інформацію, зокрема - при виборі потенційних об'єктів для перевірки. Для того, щоб звітність стала наочним відображенням фінансового становища брокерської компанії, необхідно сформувати систему відносних показників, які найбільш повно відображають фінансовий стан і ризики саме брокерських компаній, встановивши при цьому порогові значення для деяких з них.

Так, перелік існуючих показників слід доповнити коефіцієнтами, що характеризують концентрацію бізнесу брокерської компанії на найбільших клієнтах, включаючи не лише аналіз залишків коштів клієнтів на дату, але і оборотів, а також доходів компанії від їх обслуговування, коефіцієнтами, що характеризують дохідну базу в розрізі категорій клієнтів, що обслуговуються (фізичні особи, інституційні інвестори та інші юридичні особи), а також видів послуг клієнтам (традиційне брокерське обслуговування, маржинальна торгівля, дилерська діяльність, депозитарна діяльність, інші інвестиційні послуги, в т.ч. управління активами, організація злиттів і поглинань, консультаційні та інші послуги).

Слід також змінити і вимоги до розрахунку фінансових показників, зробивши посилання на певні рахунки бухгалтерського обліку. В цілому звітність повинна виконувати наступні функції:

1. Контроль за діяльністю певної брокерської компанії.
2. Виявлення тенденцій в роботі брокерських компаній.
3. Збір статистичної інформації про діяльність брокерських компаній, обсяги операцій.

Таким чином, при дотриманні цих умов можливо налагодити ефективний контроль за діяльністю брокерських компаній, дотриманням ними прав клієнтів; здійснювати на регулярній основі аналіз їх фінансового становища. Тому, на нашу думку, необхідно на рівні держави закріпити наведені вище вимоги до діяльності брокерських компаній та удосконалити механізм формування та подання ними фінансової звітності, щоб потенційні клієнти могли отримати інформацію про брокера та прийняти зважене рішення щодо вибору тієї чи іншої брокерської компанії.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами проведеного дослідження зроблено висновок, що різноманіття біржових інструментів дозволяє класифікувати більшість сучасних бірж в якості універсальних, що означає докорінні зміни в самій сутності товарної біржі, яка фактично перестала бути частиною товарного ринку і стала елементом фінансового ринку. Професійна діяльність на фінансовому ринку є особливим видом підприємницької діяльності і пов'язана із застосуванням сучасних інформаційних технологій і засобів телекомунікації, що дозволяють аналізувати кон'юнктуру ринку і укласти угоди в режимі реального часу. Брокер – це ліцензована фізична або юридична особа, яка виконує посередницькі обов'язки між продавцем і покупцем.

Зазначено, що в сферу діяльності брокерської фірми входить надання послуг з консалтингу, розміщення цінних паперів на первинному та вторинному ринках, створення інвестиційних фондів і управління ними тощо.

Брокери можуть надавати також деякі особливі послуги у вигляді посередництва в процесі отриманні банківського кредиту, допомоги в страхуванні угод із цінними паперами, у т.ч. - біржових.

За результатами аналізу діяльності українського фондового ринку зазначено, що найбільшим попитом на фондовому ринку користуються державні облігації України, частка яких у загальних торгах у 2019 р. склала 94,5%. Так як торгівля цінними паперами стала доступна для приватних інвесторів лише з 2009 р., відбувається значний приплив коштів на українську біржу. Зростає як обсяг торгів, так і кількість гравців на ринку. У 2019 р. згідно даних Державного реєстру страхових та перестрахових брокерів, в Україні функціонувало 63 брокери, що здійснювали свою діяльність на страховому ринку (резиденти країни). Також 20 страхових та перестрахових брокерів-нерезидентів повідомили про свій намір здійснювати брокерську діяльність на цьому ринку.

АТ «Райффайзен Банк Аваль» надає клієнтам послуги з купівлі та продажу облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП), корпоративних облігацій, акцій та інших цінних паперів на українському фондовому ринку;

послуги з купівлі ОВДП на первинному аукціоні Міністерства фінансів України; послуги з формування портфелів клієнтів у цінних паперах; надання консультацій з питань кон'юнктури фондового ринку й чинного законодавства. Також банк надає клієнтам послуги митного брокера. Одним з традиційних напрямків діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль» є супровід клієнтів, які ведуть зовнішньоекономічну діяльність. Також банк відкриває клієнтам рахунок ескроу, який використовується у випадках обслуговування процедур примусового викупу акцій (squeeze-out), тобто це процедура, що надає можливість власнику 95% акцій акціонерного товариства викупити акції у інших його акціонерів.

Дослідивши зарубіжних досвід діяльності брокерських компаній, ми зробили висновок, що в США ефективна налагоджена діяльність фондових посередників, що в першу чергу пов'язано з віком ринку цінних паперів. Станом на 2017 рік середній чистий дохід до оподаткування становив 38,236 млн. дол. США і в порівнянні з 2013 роком збільшився на 32,5%. У 2018-2019 рр. цей показник зріс відповідно на 7,4 та 9,1%. У США здійснюється досить жорсткий державний контроль за діяльністю Корпорації із захисту прав інвесторів і витрачання коштів фонду із захисту прав інвесторів. Фонди для компенсації втрат інвесторів на ринку цінних паперів створені також в Канаді і в таких європейських країнах, як Великобританія, Данія, Греція, Ірландія.

На нашу думку, з метою підвищення ефективності діяльності брокерів на українському фінансовому ринку варто створювати компенсаційні (страхові) фонди, що формуються як за рахунок коштів держави, так і самих учасників ринку цінних паперів. Також з метою підвищення якості брокерських послуг державні регулюючі органи повинні сприяти подачі емітентами не фінансової звітності, що забезпечить зростання кількості інвесторів на ринку. У багатьох сенсах до нефінансової звітності слід ставитися так само, як до фінансової. При дотриманні цих умов можливо налагодити ефективний контроль за діяльністю брокерських компаній, дотриманням ними прав клієнтів; здійснювати на регулярній основі аналіз їх фінансового становища.

Аналізуючи ситуацію, що склалася в Україні, можна зробити висновок, що перспективними напрямками підвищення ефективності діяльності фінансових брокерів, є:

- надання послуг довірчого управління капіталом багатих фізичних осіб;
- активізація консалтингової діяльності;
- надання традиційних банківських продуктів, таких як депозити та конверсійні операції;
- залучення на вітчизняний ринок великих іноземних інвесторів.

Незалежно від макроекономічного сценарію і поточних пріоритетів окремих гравців брокерським компаніям, які працюють на вітчизняному фінансовому ринку, слід розпочати активну роботу над фундаментальними факторами конкурентоспроможності, а саме:

- створити систему ефективного продажу та маркетингу,
- забезпечити якісний сервіс,
- оптимізувати структуру витрат,
- створити оптимальну технічну інфраструктуру підтримки і ефективну мережу дистрибуції,
- проявити вміння застосовувати інноваційні підходи в області розробки продуктів та ін.

Таким чином, проведений нами аналіз показує, що незалежно від макроекономічного сценарію і поточних пріоритетів окремих гравців компаніям слід розпочати активну роботу над фундаментальними факторами конкурентоспроможності, а саме - якісний сервіс для клієнтів фінансового брокера; впровадження і застосування системи ефективних продажів; оптимізація технічної бази для інтернет-трейдингу; застосування інноваційних рішень в розробці фінансових продуктів і послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алиев Т.Х. Торговля на бирже. Основные моменты и техники биржевого рынка. *Аспирант*. 2015. Т. 1. № 11-1 (16). С. 67-70.
2. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку // НКЦПФР. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/>.
3. Ананьев М. Параметры глобального биржевого рынка ценных бумаг. *Рынок ценных бумаг Украины*. Київ, 2013. № 7–8. С. 71–80.
4. Баула О.В., Никитюк Т.Л. Перспективы интеграции отечественного рынка ценных бумаг в мировой фондовый рынок. *Економічний форум*. 2015. № 2. С. 255–261.
5. Берзон Н.И. Фондовый рынок: учебное пособие. М.: Вита-Пресс, 2002. 560 с.
6. Берлач А. І. Біржове право України: Навч. посіб. / А. І. Берлач. К.: Університет «Україна», 2007. 348 с.
7. Бровкова А.Л. Эволюция финансово-правового регулирования рынка ценных бумаг в Украине. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2014. № 1. С. 30-36.
8. Брокер. URL: <https://capital.com/ru/broker-opredelenie>.
9. Васильев О.В., Німкович А.І. Сучасні трансформації інфраструктури фондового ринку України та Європи. *Економіка розвитку*. 2016. №4(80). С. 16-22.
10. Войтенко О.М. Актуальність питання сучасного розвитку міжнародного ринку фінансових послуг. *Економічний простір: збірник наукових праць*. 2011. № 46. С. 5.
11. Глазова А. Из истории бирж. *Деньги*. 2014. № 1-2(179-180). С. 4.
12. Деревнін В. С. Загальна характеристика товарної біржі. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. № 66. С. 458-463.
13. Державний реєстр страхових та перестрахових брокерів // НКЦПФР. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Derzhavnyi-reiestr-strakhovykh-ta-perestrakhovykh-brokeriv.html>.

14. Дмитренко О.І. Дослідження світового фондового ринку. *Науковий вісник РДГУ*. 2018. Вип. 4(32). С. 28-34.
15. Домбровський В. С. Гіпотеза ефективного ринку як сучасна концепція фондового ринку. *Актуальні проблеми економіки*. № 1 (139). 2013. С. 14–19.
16. Европейские брокеры бинарных опционов. URL: <https://binaryoptions.su/evr-brokery.html>.
17. Едророва В. Н. Рынок ценных бумаг: учеб. пособие. М.: Магистр, 2010. 684 с.
18. Євчук В.П. Сучасний стан та перспективи розвитку світового ринку цінних паперів. *Наукова думка*. 2019. № 12. С. 32-37.
19. Єпіфанов А.О., Коробка Р.В. Інфраструктура фондового ринку як інституціолізована форма трансакції. *Вісник Української академії банківської справи*. 2012. № 2 (33). С. 3–7.
20. Інфраструктура товарного ринку. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 416 с.
21. Іншаков О. В. Інституція – ключ до розуміння економічних інститутів. *Економічна теорія*. 2011. № 1. С. 52 – 62.
22. Кизим А. А. Особенности развития современного биржевого рынка малой и средней капитализации. *Государственное и муниципальное управление: ученые записки СКАГС*. 2016. № 4. С.126-130.
23. Леонов Д.А. Фондовый рынок Украины: навч. посіб. Київ.: УІРФР, 2015. 600 с.
24. Мошенский С. З. Рынок ценных бумаг: трансформационные процессы / С. З. Мошенский. Москва : Экономика, 2010. 240 с.
25. Особенности работы страховых брокеров и посредников в Европе. URL: <https://forinsurer.com/public/10/02/08/4027>.
26. Приватбанк // Офіційний сайт. URL: <https://privatbank.ua/>.
27. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

28. Редзюк Є. Вплив фондових ринків розвинутих країн світу і країн, що розвиваються, на міжнародні фінансово-інвестиційні процеси. *Вісник Національного банку України*. 2015. № 5. С. 50–56.

29. Рейтинг Форекс брокеров 2020. URL: <https://take-profit.org/brokers-rating/>.

30. Селіверстова Л.С., Адаменко І.П. Особливості розвитку фінансового ринку України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 9. С. 13–17.

31. Солодкий М. О. Біржовий ринок: Навч. посіб. / М. О. Солодкий. – 2-ге вид., випр. К.: Джерела М, 2005. 336 с.

32. Солодкий М.О. Біржовий ринок: навчальний посібник Київ: Аграрна освіта, 2010. 565с.

33. Тохунц А.А. Роль управления рисками в рамках функционала международных товарных бирж / Тохунц А.А., Ковтун Е.Н. // *Тенденции развития науки и образования*. 2017. № 33-2. С. 12-15.

34. Фориншурер страхование. URL: <https://forinsurer.com/stat>.

35. Хромов О. П. Біржі України в ХІХ – на початку ХХ століть. *Історія народного господарства та економічної думки України*. 2010. № 43. С. 71-83.

36. Щербіна А.Г. Сучасні тенденції розвитку брокерської діяльності: Всеукр. Наук.-практ.конф. Київ 2016.

37. CNMV - Регулятор испанского рынка. URL: <https://allbinoptions.com/cnmv-regulyator-ispanskogo-rynka.html>.

38. CONSOB - Итальянский регулятор. URL: <https://allbinoptions.com/consob-italyanskij-regulyator.html>.

39. Hayes A. (2019) Brokerage Company. URL: <https://www.investopedia.com/terms/b/brokerage-company.asp>.

40. MiFID — Регулятор Европейского Союза. URL: <https://allbinoptions.com/mifid%EF%BB%BF%E2%80%8B-regulyator-evropejskogo-soyuza.html>.

41. Stock Broker. Groww. URL: <https://groww.in/p/stock-broker/>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Звіт про фінансовий стан
станом на 31 грудня 2017 року

(в тисячах грн.)

	Примітки	2017 р.	2016 р.
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	7	10 297 227	10 292 754
Торгові цінні папери	9	1 127 477	808 776
Заборгованість кредитних установ	10	8 032 433	10 168 968
Кредити клієнтам	11	36 844 668	28 003 966
Активи, призначені для продажу	12	56 170	55 275
Інвестиційні цінні папери:	13		
- за справедливою вартістю, з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		5 727 107	2 093 109
- наявні для продажу		-	1 172
Інвестиції в дочірні підприємства	4, 32	49 155	49 155
Інвестиційна нерухомість	14	121 523	127 728
Основні засоби	15	2 037 679	1 972 518
Нематеріальні активи	16	408 995	383 297
Поточні активи з податку на прибуток		535 046	375 130
Відстрочені активи з податку на прибуток	17	31 643	743 261
Інші активи	19	1 028 266	924 626
Всього активи		66 297 389	55 999 735
Зобов'язання			
Заборгованість перед кредитними установами	20	1 699 871	621 942
Заборгованість перед клієнтами	21	52 338 874	44 376 766
Резерви	18	80 050	53 418
Інші зобов'язання	19	1 273 956	875 531
Всього зобов'язання		55 392 751	45 927 657
Капітал			
Статутний капітал	24	6 154 516	6 154 516
Додатково сплачений капітал		3 033 028	3 033 028
Резерви переоцінки	24	889 941	937 165
Резервні та інші фонди		507 948	316 916
Нерозподілений прибуток/(непокритий збиток)		319 205	(369 547)
Всього капітал, що належить акціонерам Банку		10 904 638	10 072 078
Всього капітал і зобов'язання		66 297 389	55 999 735

Звіт про прибутки та збитки за рік, що закінчився 31 грудня 2017 року

(в тисячах грн.)

	Примітки	2017 р.	2016 р.
Процентні доходи			
Кредити клієнтам		5 519 058	5 090 636
Заборгованість кредитних установ		901 238	1 127 146
Цінні папери		623 760	366 014
		7 044 056	6 583 796
Процентні витрати			
Заборгованість перед клієнтами		(1 257 009)	(1 507 868)
Заборгованість перед кредитними установами		(25 612)	(42 914)
Субординований борг		-	(99 290)
Заборгованість перед Національним банком України		-	(984)
		(1 282 621)	(1 651 056)
Чисті процентні доходи		5 761 435	4 932 740
Резерв під зменшення корисності кредитів	7, 10, 11	1 559 250	24 515
Чисті процентні доходи після резерву під зменшення корисності кредитів		7 320 685	4 957 255
Комісійні доходи		3 852 427	2 932 775
Комісійні витрати		(1 516 806)	(1 042 525)
Чисті комісійні доходи	26	2 335 621	1 890 250
Чисті прибутки/(збитки) від операцій з іноземними валютами:			
- торгові операції		312 919	353 861
- курсові різниці		(73 726)	(21 249)
Чисті прибутки/(збитки) від операцій з цінними паперами:			
Торгові цінні папери		(2 916)	58 926
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю, з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		101 108	248 300
Інші доходи	27	190 448	212 023
Непроцентні доходи		527 833	851 861
Витрати на персонал	28	(1 645 294)	(1 510 851)
Знос і амортизація	15, 16	(414 218)	(329 280)
Інші адміністративні та операційні витрати	28	(1 465 554)	(1 416 461)
Зменшення корисності інших активів та резерви	18	(63 137)	(62 632)
Зменшення корисності інвестицій в дочірні підприємства	4, 32	(923 000)	(156 925)
Зменшення корисності активів, призначених для продажу		(618)	-
Переоцінка інвестиційної нерухомості	14	-	(33 754)
Непроцентні витрати		(4 511 821)	(3 509 903)
Прибуток до оподаткування		5 672 318	4 189 463
Витрати з податку на прибуток	17	(1 203 737)	(368 819)
Прибуток за рік		4 468 581	3 820 644
Прибуток на акцію			
Чистий та скоригований прибуток на одну просту акцію (грн.) розрахований на основі та розкритий у консолідованій фінансовій звітності Банку, підготовленій згідно з МСФЗ	24	0,0866	0,0610

Звіт про фінансовий стан станом на 31 грудня 2018 року

(в тисячах грн.)

	Примітки	2018 р.	2017 р.
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	7	10 362 053	10 297 227
Торгові активи	9	690 495	1 127 477
Заборгованість кредитних установ	10	7 630 836	8 032 433
Кредити клієнтам	11	46 829 034	36 844 668
Активи, призначені для продажу	12	20 848	56 170
Інвестиційні цінні папери:	13		
- за справедливою вартістю, з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		-	5 727 107
- за справедливою вартістю, з переоцінкою через інший сукупний дохід		3 455 556	
Інвестиції в дочірні підприємства	4, 36	49 155	49 155
Інвестиційна нерухомість	14	99 257	121 523
Основні засоби	15	2 331 782	2 037 679
Нематеріальні активи	16	435 488	408 995
Поточні активи з податку на прибуток		-	535 046
Відстрочені активи з податку на прибуток	17	43 661	31 643
Інші активи	19	1 364 665	1 028 266
Всього активи		73 312 830	66 297 389
Зобов'язання			
Торгові зобов'язання		6 955	4 689
Заборгованість перед кредитними установами	20	697 373	1 699 871
Заборгованість перед клієнтами	21	58 405 951	52 338 874
Поточні зобов'язання з податку на прибуток		247 100	-
Резерви	18	163 432	80 050
Інші зобов'язання	19	2 169 049	1 269 267
Всього зобов'язання		61 689 860	55 392 751
Капітал			
Статутний капітал	24	6 153 411	6 154 516
Додатково сплачений капітал		3 030 675	3 033 028
Резерви переоцінки	24	837 802	889 941
Резервні та інші фонди		731 433	507 948
Нерозподілений прибуток		869 649	319 205
Всього капітал, що належить акціонерам Банку		11 622 970	10 904 638
Всього капітал і зобов'язання		73 312 830	66 297 389

Звіт про прибутки та збитки за рік, що закінчився 31 грудня 2018 року

(в тисячах грн.)

	Примітки	2018 р.	2017 р.
Процентні доходи, розраховані за методом ефективної ставки відсотка		8 692 116	6 398 609
Інші процентні доходи		174 044	645 447
Процентні витрати		(1 822 253)	(1 282 621)
Чисті процентні доходи	26	7 043 907	5 761 435
Комісійні доходи		4 593 129	3 852 427
Комісійні витрати		(2 129 610)	(1 516 806)
Чисті комісійні доходи	27	2 463 519	2 335 621
Кредитні прибутки/(збитки)	28	518 655	1 599 199
Чисті прибутки/(збитки) від операцій з іноземними валютами:			
- торгові операції		344 863	325 469
- курсові різниці		(8 154)	(73 726)
Чисті збитки від операцій з торговими активами/зобов'язаннями		(37 245)	(15 466)
Чисті прибутки від операцій з фінансовими активами за справедливою вартістю, з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		-	101 108
Чисті прибутки від операцій з фінансовими активами, що в обов'язковому порядку оцінюються за справедливою вартістю, з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		5	
Чисті збитки від припинення визнання фінансових активів за справедливою вартістю, з переоцінкою через інший сукупний дохід		(16 372)	
Чисті прибутки від припинення визнання фінансових активів за амортизованою собівартістю	29	71 433	
Чисті збитки від модифікації фінансових активів	30	(30 043)	
Інші доходи	31	117 921	149 694
Непроцентні доходи		442 408	487 079
Витрати на персонал	32	(2 022 379)	(1 645 294)
Знос і амортизація	15, 16	(453 246)	(414 218)
Інші адміністративні та операційні витрати	32	(1 706 007)	(1 463 038)
Зменшення корисності інших нефінансових активів та резерви	18, 19	(67 478)	(64 848)
Переоцінка інвестиційної нерухомості	14	2 163	-
Зменшення корисності активів, призначених для продажу		(1 579)	(618)
Зменшення корисності інвестицій в дочірні підприємства	4, 36	-	(923 000)
Непроцентні витрати		(4 248 526)	(4 511 016)
Прибуток до оподаткування		6 219 963	5 672 318
Витрати з податку на прибуток	17	(1 132 029)	(1 203 737)
Прибуток за рік		5 087 934	4 468 581
Прибуток на акцію			
Чистий та скоригований прибуток на одну просту акцію (грн.) розрахований на основі та розкритий у консолідованій фінансовій звітності Банку, підготовленій згідно з МСФЗ	24	0,0848	0,0866

**Звіт про фінансовий стан
станом на 31 грудня 2019 року**

(в тисячах грн.)

	Примітки	2019 р.	2018 р.
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	7	13 542 570	10 362 053
Торгові активи	8	784 725	690 495
Заборгованість кредитних установ	9	10 176 266	7 630 836
Кредити клієнтам	10	47 352 398	46 829 034
Активи, призначені для продажу	11	11 804	20 848
Інвестиційні цінні папери:	12		
- в обов'язковому порядку за справедливою вартістю через прибуток або збиток		823	-
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		3 570 498	3 455 556
- за амортизованою собівартістю		1 578 101	-
Інвестиції в дочірні підприємства	4,33	49 155	49 155
Інвестиційна нерухомість	13	83 153	99 257
Основні засоби	14	3 125 177	2 331 782
Нематеріальні активи	15	644 162	435 488
Відстрочені активи з податку на прибуток	16	-	43 661
Інші активи	18	1 867 416	1 364 665
Всього активи		82 786 248	73 312 830
Зобов'язання			
Торгові зобов'язання		1 252	6 955
Заборгованість перед кредитними установами	19	209 055	697 373
Заборгованість перед клієнтами	20	66 748 547	58 405 951
Поточні зобов'язання з податку на прибуток		251 686	247 100
Відстрочені податкові зобов'язання	16	14 160	-
Резерви	17	152 090	163 432
Інші зобов'язання	18	2 393 650	2 169 049
Всього зобов'язання		69 770 440	61 689 860
Капітал			
Статутний капітал	21	6 154 516	6 153 411
Додатково сплачений капітал		3 033 598	3 030 675
Резерви переоцінки	21	1 004 663	837 802
Резервні та інші фонди		2 258 859	731 433
Нерозподілений прибуток		564 172	869 649
Всього капітал, що належить акціонерам Банку		13 015 808	11 622 970
Всього капітал і зобов'язання		82 786 248	73 312 830

Звіт про прибутки та збитки
за рік, що закінчився 31 грудня 2019 року

(в тисячах грн.)

	<i>Примітки</i>	2019 р.	2018 р.
Процентні доходи, розраховані за методом ефективної ставки відсотка		9 866 714	8 692 116
Інші процентні доходи		104 887	174 044
Процентні витрати, розраховані за методом ефективної ставки відсотка		(2 734 054)	(1 822 253)
Інші процентні витрати		(65 084)	-
Чисті процентні доходи	23	7 172 463	7 043 907
Комісійні доходи		5 311 890	4 593 129
Комісійні витрати		(2 791 460)	(2 129 610)
Чисті комісійні доходи	24	2 520 430	2 463 519
Кредитні прибутки/(збитки)	25	219 474	518 655
Чисті прибутки/(збитки) від операцій з іноземними валютами:			
- торгові операції		413 822	344 863
- курсові різниці		31 069	(8 154)
Чисті прибутки/(збитки) від операцій з торговими активами/зобов'язаннями		100 448	(37 245)
Чисті прибутки від операцій з фінансовими активами, що в обов'язковому порядку оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		1 020	5
Чисті прибутки/(збитки) від припинення визнання фінансових активів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		44 975	(16 372)
Чисті (збитки)/прибутки від припинення визнання фінансових активів за амортизованою собівартістю	26	(8 549)	71 433
Чисті збитки від модифікації фінансових активів	27	(34 051)	(30 043)
Інші доходи	28	115 888	117 921
Непроцентні доходи		664 622	442 408
Витрати на персонал	29	(2 420 598)	(2 022 379)
Знос і амортизація	14,15	(690 618)	(453 246)
Інші адміністративні та операційні витрати	29	(1 710 453)	(1 706 007)
Відновлення/(зменшення) корисності інших нефінансових активів та резерви	17,18	42 263	(67 478)
Переоцінка інвестиційної нерухомості	13	-	2 163
Зменшення корисності активів, призначених для продажу		-	(1 579)
Непроцентні витрати		(4 779 406)	(4 248 526)
Прибуток до оподаткування		5 797 583	6 219 963
Витрати з податку на прибуток	16	(1 048 869)	(1 132 029)
Прибуток за рік		4 748 714	5 087 934
Прибуток на акцію			
Чистий та скоригований прибуток на одну просту акцію (грн.) розрахований на основі та розкритий у консолідованій фінансовій звітності Банку	21	0,0784	0,0848